

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

_____ Тетяна КОСОВА

« ____ » червня 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

**ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ОС «БАКАЛАВР»**

**Тема: «Організація фінансових відносин на підприємстві та шляхи її
удосконалення»**

Виконав(ла): Регіна ТРОФІМЧУК

Керівник: доктор економічних наук Оксана ЯРОШЕВСЬКА

Консультанти з окремих розділів пояснювальної записки:

перший розділ - д. е. н., професор Оксана ЯРОШЕВСЬКА

другий розділ - д. е. н., професор Оксана ЯРОШЕВСЬКА

Нормоконтролер: старший викладач Наталія ЗАДЕРАКА

Київ 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітньо-професійна програма «Фінанси і кредит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

завідувач кафедри

Тетяна КОСОВА

«19» травня 2023 р.

ЗАВДАННЯ на виконання кваліфікаційної роботи

здобувача вищої освіти ТРОФІМЧУК Регіни Сергіївни
(прізвище, ім'я у родовому відмінку)

1. Тема кваліфікаційної роботи «Організація фінансових відносин на підприємстві та шляхи її удосконалення» затверджена наказом ректора від 20.04.2023 № 530 /ст.

2. Термін виконання роботи: з 22.05.2023 до 25.06.2023.

3. Вихідні дані до роботи: нормативно-правова база, дані Державної служби статистики України, дані обліково-інформаційної системи підприємства, фінансова, податкова, статистична звітність підприємства.

4. Зміст пояснювальної записки:

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Сутність організації фінансових відносин на підприємстві

1.2. Інформаційне забезпечення організації фінансових відносин на підприємстві

1.3. Фінансово-економічний паспорт Публічне акціонерне товариство «Київенерго»

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ПАТ «КИЇВЕНЕРГО» ТА ШЛЯХИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

2.1. Аналіз впливу особливостей операційної діяльності на організацію фінансових відносин

2.2. Оцінка ефективності організації фінансових відносин на підприємстві

2.3. Шляхи удосконалення організації фінансових відносин на підприємстві в умовах ПАТ «Київенерго»

Висновки до розділу 2

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного) матеріалу:
 ЛИСТ 1. Сутність організації фінансових відносин на підприємстві. ЛИСТ 2. Інформаційне забезпечення організації фінансових відносин на підприємстві. ЛИСТ 3. Фінансово-економічний паспорт підприємства. ЛИСТ 4. Аналіз показників фінансового стану підприємства. ЛИСТ. 5. Аналіз фінансової ефективності функціонування підприємства. ЛИСТ. 6. Шляхи підвищення організації фінансових відносин на підприємстві.

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1	Написання першого розділу кваліфікаційної роботи та надання його керівнику	22.05.2023 – 28.05.2023	
2	Написання та оформлення матеріалів другого розділу кваліфікаційної роботи і надання його керівнику	29.05.2023 – 04.06.2023	
3	1. Узгодження кваліфікаційної роботи з науковим керівником. 2. Проходження нормоконтролю та перевірку на академічну доброчесність. 3. Отримання рецензії та відгуку на кваліфікаційну магістерську роботу. 4. Підготовка виступу.	05.06.2023 – 08.06.2023	
4	1. Переплетення кваліфікаційної роботи, підготовка презентації та доповіді 2. Подання кваліфікаційної роботи та супровідних документів секретарю ДЕК	09.06.2023 – 11.06.2023 12.06.2023	

7. Консультанти з окремих розділів

РОЗДІЛ	КОНСУЛЬТАНТ (посада, прізвище, ім'я, по батькові)	ПІДПИС, ДАТА	
		ЗАВДАННЯ ВИДАВ	ЗАВДАННЯ ПРИЙНЯВ
РОЗДІЛ 1	д. е. н., проф. Оксана ЯРОШЕВСЬКА		
РОЗДІЛ 2	д. е. н., проф. Оксана ЯРОШЕВСЬКА		

8. Дата видачі завдання: «19» травня 2023 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Оксана ЯРОШЕВСЬКА
 (підпис керівника)

Завдання прийняв до виконання _____ Регіна ТРОФІМЧУК
 (підпис здобувача)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	10
1.1. Сутність організації фінансових відносин на підприємстві	10
1.2. Інформаційне забезпечення організації фінансових відносин на підприємстві.....	14
1.3. Фінансово-економічний паспорт Публічного акціонерного товариства «Київенерго».....	17
Висновки до розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ПАТ «КИЇВЕНЕРГО» ТА ШЛЯХИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ	25
2.1. Аналіз впливу особливостей операційної діяльності на організацію фінансових відносин	25
2.2. Оцінка ефективності організації фінансових відносин на підприємстві	31
2.3. Шляхи удосконалення організації фінансових відносин підприємства в умовах ПАТ «Київенерго».....	39
Висновки до розділу 2.....	47
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55
ДОДАТКИ.....	60

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Організація фінансових відносин на підприємстві та шляхи її удосконалення»: 59 стор., 5 рис., 12 табл., 44 літературних джерела.

На підставі викладеного тема кваліфікаційної роботи є актуальною. Актуальність теми зумовили вибір мети та завдань дослідження.

Мета кваліфікаційної роботи – розробка шляхів удосконалення організації фінансових відносин.

Об'єкт дослідження – процес пошуку резервів удосконалення організації фінансових відносин.

Предмет дослідження – сукупність теоретико-методичних та науково-практичних аспектів організації фінансових відносин Публічного акціонерного товариства «Київенерго».

Методи дослідження: порівняння, класифікація, деталізація та ідентифікація, таблиці, рисунки, нормативний, економіко-математичне моделювання, факторний і коефіцієнтний аналіз.

Результати кваліфікаційної роботи рекомендується використовувати під час проведення наукових досліджень та в практичній діяльності підприємства.

ОЦІНКА, ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ, ОРГАНІЗАЦІЯ, ПІДПРИЄМСТВО, ШЛЯХИ, РЕЗЕРВИ, УДОСКОНАЛЕННЯ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

МСБО - Міжнародні стандарти фінансового обліку

МСФЗ – Міжнародні стандарти фінансової звітності

НБУ – Національний банк України

НДЦ - Національний диспетчерський центр електроенергетики України

НКРЕ - Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики

НП(С)БО – Національне положення (стандарт) фінансового обліку

ОРЕ - оптовий ринок електроенергії

ПАТ – публічне акціонерне товариство

ПрАТ – приватне акціонерне товариство

СГД – суб'єкт господарської діяльності

ВСТУП

Актуальність проблеми. Електроенергетика є базовою галуззю, ефективне функціонування якої є необхідною умовою стабілізації, структурних перетворень національної економіки, задоволення потреб населення та суспільного виробництва в електроенергії. Від надійного і сталого функціонування галузі значною мірою залежать темпи виходу України із скрутного економічного становища та рівень енергетичної безпеки держави. Основними проблемами вітчизняної електроенергетики є: тривалий спад виробництва, необхідність забезпечення сталого розвитку; забезпечення України енергоносіями; висока енергоємність ВВП; потреба в активізації науково-технічного прогресу; необхідність реструктуризації теплових електростанцій, їх адаптація до роботи на низькоякісному вугіллі; модернізація та підвищення безпеки експлуатації енергоблоків атомних станцій; продовження створення ядерно-паливного циклу; комбінована виробітка теплової та електроенергії; тінізація виробничих економічних процесів в електроенергетиці. Протягом 2012-2022 років спостерігався спад в електроенергетиці України, переважно за рахунок теплоелектростанцій.

У 2022 році вдалося припинити спад обсягів виробництва електроенергії, але у поточний час причинами кризового фінансово-економічного та технічного стану підприємств електроенергетики є військові дії, обстріли тощо. За обсягом виробництва електроенергії атомними та гідроелектростанціями 2022 рік перевищив 1991 рік. Незважаючи на тривалу кризу, питома вага галузі в структурі промислового виробництва зросла з 3,2% до 10,8%. Зросло споживання електроенергії підприємствами паливної промисловості, металургії, хімічної та нафтохімічної промисловості. В умовах війни в Україні відбувається деіндустріалізація економіки, деградація і руйнування виробничих потужностей, брак і низька ефективність використання інвестицій. Енергетична криза в умовах війни негативно вплинула на падіння промислового потенціалу України. У сучасних умовах формується спрощена

модель економіки з чітко позначеним домінуванням базових галузей, що працюють на експорт. Проте відбувається інтеграція енергетичних систем України та Європи.

Складність проблем електроенергетики в умовах війни потребує формування адекватної системи управління підприємствами. Фінансові проблеми енергетики та енергопостачання пов'язані із незавершеним приватизаційних процесів, державним регулюванням цін і тарифів. На підставі викладеного вище тема кваліфікаційної роботи, присвяченої дослідженню організації фінансів енергопостачальних компаній, є актуальною.

Мета кваліфікаційної роботи – розробка шляхів удосконалення організації фінансових відносин.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність постановки наступних **завдань**:

визначити сутність організації фінансових відносин СГД;

систематизувати інформаційне забезпечення організації фінансових відносин СГД;

сформувати фінансово-економічний паспорт Публічного акціонерного товариства «Київенерго»;

проаналізувати вплив особливостей операційної діяльності на організацію фінансових відносин;

провести оцінку ефективності організації фінансових відносин на підприємстві:

обґрунтувати шляхи удосконалення організації фінансових відносин підприємства в умовах ПАТ «Київенерго».

Об'єкт дослідження – процес пошуку резервів удосконалення організації фінансових відносин.

Предмет дослідження – сукупність теоретико-методичних та науково-практичних аспектів організації фінансових відносин Публічного акціонерного товариства «Київенерго».

Методи дослідження. Методи дослідження: порівняння, класифікація,

деталізація та ідентифікація, таблиці та рисунки, нормативний, економіко-математичне моделювання, факторний і коефіцієнтний аналіз.

Інформаційною базою дослідження є законодавчо-нормативні акти, наукові публікації вітчизняних вчених у фахових виданнях, академічні видання, монографії, матеріали наукових конференцій, інтернет-ресурси, матеріали фінансової звітності, податкової, статистичної звітності ПАТ «Київенерго».

Практичне значення одержаних результатів. Результати кваліфікаційної роботи рекомендується використовувати під час проведення наукових досліджень та в практичній діяльності СГД.

Структура, зміст та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст кваліфікаційної роботи розміщено на 59 сторінках друкованого тексту, у тому числі 12 таблиць, 5 рисунків та 1 додаток на 15 сторінках. Список використаних літературних джерел налічує 44 найменування і подано на 5 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Сутність організації фінансових відносин на підприємстві

Стратегічні орієнтири й конкретні умови соціально-економічного розвитку фінансів природних монополій, пов'язані зі змінами в їх організації та державному регулюванні. Фінансові ресурси енергетичних підприємств формуються на ОРЕ України.

ОРЕ є системою фінансових і грошово-кредитних взаємовідносин між СГД у разі здійснення купівлі-продажу електроенергії. Відповідно до статті 92 Конституції України діяльність ОРЕ регулюються законами України, зокрема прийнятим у 2017 році Законом «Про ринок електричної енергії». ОРЕ було створено у 1996 року, про що було підписано договір, який врегульовує термінологію, органи управління, порядок створення і діяльності, обов'язки членів, інфраструктуру, економічні та фінансові механізми функціонування, порядок розрахунків, порядок використання коштів ОРЕ, порядок нарахування та обліку витрат. Договір містить значні відмінності від звичайного цивільно-правового договору і вважається нормативно-правовим договором. Згідно із Законом України «Про ринок електричної енергії» він погоджений з центральним органом виконавчої влади, що здійснює управління в електроенергетиці, НКРЕ та з Антимонопольним комітетом. Положення Договору є обов'язковими не лише для суб'єктів-підписантів. Значна частина учасників ОРЕ є монополіями тому функціонування їх фінансів здійснюється з урахуванням положень Законів України: «Про захист економічної конкуренції», «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про природні монополії». Фінансова стратегія підприємств енергопостачання визначена Національною енергетичною програмою України до 2030 року, яка визначає

основні напрями подальшого їх розвитку та регулює фінансові відносини на ОРЕ.

Євроінтеграція України відбувається з урахуванням з рішень II Пан'європейської конференції по розвитку міжнародних транспортних енергетичних коридорів і Програми інтеграції України до ЄС № 1072/2002 (Розділ 8. «Секторальна політика», 8.3 «Енергетика») в частині функціонування лібералізованих енергетичних ринків України та ЄС. Енергетичне законодавство України та модель функціонування ОРЕ значною мірою відповідають вимогам норм Європейського права, але потребують подальшого розвитку і вдосконалення.

Державне регулювання електроенергетики полягає у ліцензуванні таких видів діяльності: виробництво електроенергії, її передача магістральними, міждержавними, місцевими (локальними) електричними мережами, постачання електроенергії за регульованим та нерегульованим тарифом, оптове постачання електроенергії. Найбільш жорстко регулюється оптове постачання та передача електроенергії магістральними та міждержавними електромережами.

Квотування експорту, імпорту та транзиту електроенергії покликано підтримувати конкурентне середовище, захищати вітчизняний ринок, стабілізувати ціни тощо, вирівняти можливості суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності і вітчизняних виробників, забезпечити баланс обсягів імпортованої та виробленої електроенергії.

Фінансові санкції (неустойки, штрафів, пені) спрямовані на покарання суб'єктів ОРЕ, які порушують установлені державою правила діяльності. Виручка від незаконної діяльності на ОРЕ вилучається на користь державного або місцевих бюджетів.

В електроенергетиці поширені фінансові норми та нормативи, а саме: нормативні технологічні втрати електроенергії в місцевих (локальних) електромережах. Основними причинами їх збільшення є: низький технічний стан електромереж; не відповідність енергомереж існуючим рівням

навантаження; незадовільний стан систем комерційного обліку електроенергії та низькі темпи їх заміни; невідповідність ряду її параметрів діючим стандартам якості; недостатня увага в ряді обленерго до впровадження економічних режимів роботи електромереж.

У рамках бюджетної політики держава здійснює пряме фінансування СГД та їх інвестиційних програм. Воно здійснюється у таких формах: дотаційні сертифікати, субвенції, перехресне субсидювання, надання гарантії за кредитами міжнародних фінансових організацій.

Перехресне субсидювання через оптову ринкову ціну на електроенергію застосовується у зв'язку із регулюванням тарифів для населення, інших категорій споживачів за диференційованими тарифами, а також окремих енергопостачальників. Воно виникає через неоптимальні рівні роздрібних тарифів, необхідність соціального захисту окремих споживачів, передусім населення, за рахунок підвищення цін для інших категорій споживачів, зокрема промислових. Перехресне субсидювання існує усередині будь-якої великої корпорації, проте його широке використання на ОРЕ посиляє «неправильні» з погляду законів ринкової ефективності цінові сигнали. До негативних наслідків перехресного субсидювання слід прирахувати: завищення цін на електроенергію промислових споживачів через підтримання соціально необхідного рівня тарифу для населення, стримування подальшого зростання обсягів промислового виробництва у зв'язку із не конкурентоспроможністю кінцевої продукції підприємств; спотворення цінових сигналів і орієнтирів: для споживачів - щодо доцільних обсягів споживання електроенергії, для інвесторів - щодо ефективності інвестування не тільки в електроенергетику, але і в інші галузі економіки; підтримка фінансового стану одних категорій споживачів за рахунок інших; виконання зобов'язань держави перед стратегічними інвесторами в процесі приватизації за рахунок решти енергопостачальних компаній та їх споживачів.

Податкова політика держави не враховує специфіку функціонування електроенергетики, особливо в умовах неплатежів за електроенергію, що

призводить до: необхідності сплати енергокомпаніями податкових зобов'язань в повному обсязі з недоотриманих обсягів коштів за реалізовану електроенергію; неефективного використання цільових надбавок до тарифів на електроенергію, які застосовуються з метою фінансування будівництва в умовах неповної оплати за електроенергію; введення спеціального режиму погашення податкових зобов'язань шляхом податкової застави електроенергії. Враховуючи специфіку товарної продукції електроенергетики, що полягає в одночасності її виробництва та споживання, виробники та постачальники позбавлені можливості податкового планування, що погіршує фінансові результати їх господарської діяльності. Існує проблема припинення виробництва електроенергії навіть в умовах неповної оплати електроенергії з метою збереження сталої роботи енергосистеми. Застосування методу «нарахування» податкових зобов'язань по податках на прибуток та на додану вартість призводить до значного «вимивання» оборотних коштів СГД та неможливості здійснення розрахунків з контрагентами. Можливі шляхи оптимізації податкового законодавства: застосування «касового» методу нарахування податків для СГД електроенергетики; застосування методу прискореної амортизації основних засобів об'єктів електроенергетики; відмова від застосування податкової застави електроенергії.

Перспективним для СГД галузі напрямком фінансової політики є механізм прискореної амортизації, ставки якої визначаються регулюючим органом і враховується як надбавка до тарифу.

Структурні реформи в електроенергетиці України були започатковані завдяки організації OPE на зразок великобританської моделі, яка добре зарекомендувала себе в Великобританії, але не привела до бажаного результату в Україні через такі чинники: високий рівень несплати за спожиту електроенергію, неможливість на практиці застосувати санкції проти неплатників, втрати електроенергії в мережах, значний обсяг бартерних операцій через браку оборотних коштів СГД, відсутність ринкових механізмів ціноутворення.

1.2. Інформаційне забезпечення організації фінансових відносин на підприємстві

За короткий період функціонування ОРЕ в умовах вкрай важкої економічної ситуації в державі було закладено основу запровадження ринкових відносин в електроенергетиці та набуто значного досвіду. Зокрема, досягнуто таких позитивних результатів: створено підґрунтя для запровадження конкурентного середовища шляхом розподілу видів діяльності в електроенергетиці (виробництво, передача, постачання); збережено об'єднану енергосистему України, що створює можливість безперервного доступу постачальників електроенергії до об'єднаної та збалансованої потужності усіх виробників для гарантованого енергозабезпечення споживачів; забезпечено функціонування збалансованого за потужністю погодинного ринку; створено прозору систему функціонування як в частині обсягів купівлі-продажу електроенергії, так і формування цін та платежів, що надає можливість контролювати членів ОРЕ; досягнуто підвищення рівня розрахунків коштами та уникнуто застосування бартерних схем; створено умови для рівноправного доступу СГД до ОРЕ; запроваджений ОРЕ має просту організаційну структуру, закладено систему саморегулювання ОРЕ: Рада ОРЕ, аудитор ОРЕ, арбітражна комісія; закріплено розподіл функцій державного управління та регулювання діяльності в електроенергетиці і, зокрема, на ОРЕ.

Разом з тим, існують проблеми, що заважають його ефективному функціонуванню: недоліки системи державного фінансування пільгового споживання електроенергії, податкової політики, намагання розв'язати проблеми промисловості та сільського господарства, а також соціальні проблеми за рахунок електроенергетики.

Проблеми функціонування ОРЕ за ступенем їх впливу на забезпечення ефективної діяльності його учасників такі:

1) борги в ОРЕ, їх дисбаланс, масштабність, високі темпи подальшого поширення, що загрожує енергетичній безпеці держави через неможливість

подальшого розвитку ОРЕ, банкрутство енергокомпаній та підприємств, високий знос їх обладнання, що загрожує функціонуванню об'єднаної енергосистеми України, неможливість проведення ефективної приватизації енергокомпаній;

2) неповна поточна оплата за електроенергію, неможливість нормального функціонування енергокомпаній та підприємств електроенергетики через вимивання оборотних коштів, що не дозволяє ефективно провадити виробничо-господарську діяльність, неможливість її планування, подальше накопичення боргів на всіх рівнях розрахунків за електроенергію. Через неплатежі застосовуються негрошові форми розрахунків, алгоритм розподілу коштів ОРЕ не виключає суб'єктивного підходу до розрахунків з окремими учасниками, вимушеними є обмеження для платоспроможних споживачів електроенергії через лімітування енергопостачання, адміністративне втручання у розподіл коштів між учасниками ОРЕ.

3) недосконалість системи договірних відносин в ОРЕ, наслідком якої є неповна поточна оплата за електроенергію, що викликає спори між СГД та продукує проблеми під час проведення розрахунків і платежів, формування графіка навантаження, а також знижує привабливість діяльності в ОРЕ для потенційних інвесторів;

4) адміністративне втручання в управління грошовими потоками на ОРЕ через невідповідність платежів за електроенергію обсягам її виробництва та постачання. Для безперервності роботи об'єктів галузі в цілому в межах ОРЕ здійснюється перерозподіл коштів між учасниками шляхом внесення змін до алгоритму розподілу коштів, встановлення пріоритетних платежів, оголошення надзвичайних ситуацій, проведення розрахунків з використанням одноденного кредиту на підставі протоколів погодження. Наслідками адміністративного втручання в управління коштами є погіршення фінансового стану тих енергокомпаній, за рахунок яких здійснюється перерозподіл коштів на невизначений термін, неможливість учасників ОРЕ планувати перспективну діяльність, наявність ризиків для потенційних інвесторів;

5) адміністративне втручання в управління ОРЕ та діяльність його суб'єктів, відсутність саморегулювання, чіткої і динамічної ринкової структури, незважаючи на існування відповідних органів управління. Ефективність діяльності загальних зборів та ради ОРЕ суттєво знижена через неможливість реального впливу цих колегіальних органів на функціонування ОРЕ. Зважаючи на це, учасники ОРЕ не можуть здійснювати діяльність як комерційно незалежні суб'єкти, що мають економічну мету своєї діяльності;

6) недосконалість системи державного регулювання в електроенергетиці законодавчу неврегульованість статусу національного регулятора, елементів його незалежності, меж державного впливу на діяльність СГД на ОРЕ, відсутність економічної незалежності національного регулятора може створюватись умови для прийняття неефективних рішень щодо функціонування ОРЕ та діяльності його учасників;

7) недостатня врегульованість і прозорість процедур здійснення експорту, імпорту і транзиту електроенергії, що унеможлиблює реалізацію економічних переваг від здійснення експортно-імпортних операцій і транзиту електроенергії, а також призводить до невідповідності процедур експорту, імпорту і транзиту вимогам європейського законодавства;

8) відсутність механізмів страхування фінансових ризиків та забезпечення виконання договірних платіжних зобов'язань учасників ОРЕ. Обмежено використовуються механізми забезпечення постачальниками договірних платіжних зобов'язань у формі авансового платежу, акредитивів, фінансових контрактів, що підвищує ризик роботи в ОРЕ, борги, призводить до банкрутства енергокомпаній, непередбачуваності фінансових результатів в умовах коливання оптової ринкової ціни.

1.3. Фінансово-економічний паспорт Публічне акціонерне товариство «Київенерго»

Публічне акціонерне товариство «Київенерго» створено в 2003 році, сферою його ліцензійної діяльності є: передача електроенергії і постачання її споживачам Київської області (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Основні відомості про емітента ПАТ «Київенерго»

1. Повне найменування	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КИЇВЕНЕРГО"
2. Серія і номер свідоцтва про державну реєстрацію юридичної особи (за наявності)	A01 № 769840
3. Дата проведення державної реєстрації	12.04.2003
4. Територія (область)	м. Київ
5. Статутний капітал (грн)	27091070
6. Середня кількість працівників (осіб)	9502
7. Основні види діяльності із зазначенням найменування виду діяльності та коду за КВЕД	35.11 Виробництво електроенергії, 35.13 Розподілення електроенергії 35.30 Постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря
8. Органи управління підприємства	Вищий орган Товариства - Загальні збори акціонерів Товариства; Наглядова рада Товариства; Виконавчий орган Товариства (одноосібний) - Генеральний директор Товариства;
9. Банки, що обслуговують емітента:	
1) найменування банку (філії, відділення банку), який обслуговує емітента за поточним рахунком у національній валюті	ПАТ "ПУМБ"
2) МФО банку	334851
3) поточний рахунок	26008962497792
4) найменування банку (філії, відділення банку), який обслуговує емітента за поточним рахунком у іноземній валюті	ПАТ "ПУМБ"
5) МФО банку	334851
6) поточний рахунок	

Джерело: www.smida.gov.ua

Основні активи - лінії електропередачі напругою 110,35 кВт загальною протяжністю 1972,78 км., - підстанції 154,110, 35кВ загальною трансформаторною потужністю 2532 МВт. Електричні мережі компанії розташовані на території Київської області.

ПАТ «Київенерго» входить до числа найбільших енергозабезпечуючих компаній України за обсягами електроенергії, що поставляється. Впродовж всього свого існування компанія здійснює стовідсоткову оплату за куплену в Енергоринку електроенергію, грамотна технічна і інвестиційна політика дозволила ПАТ «Київенерго» досягти найнижчого в Україні рівня технологічних витрат електроенергії (рис.1.1).

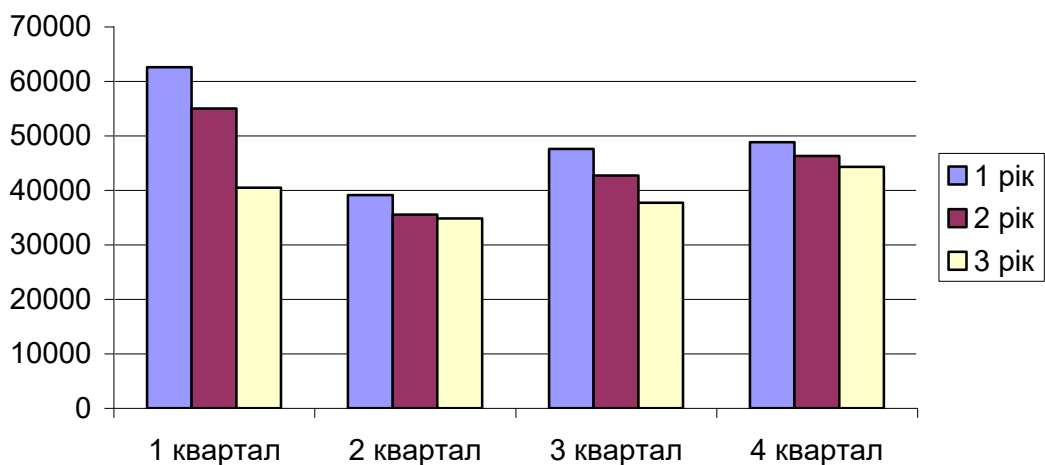

Рис. 1.1. Аналіз зниження обсягів втрат електроенергії протягом 2020-2022 років, тис. кВт.г.

Джерело: власні розрахунки

Умови покупки енергії в компанії є найбільш вигідними для споживачів регіону. Так, роздрібний тариф ПАТ «Київенерго» нижче, ніж у інших крупних енергозабезпечуючих компаній регіону і України. Крім того, завдяки відсутності заборгованості перед держпідприємством "Енергоринок", ПАТ «Київенерго» має можливість забезпечувати саме ті ліміти постачань електроенергії, які заявляє споживач. На основі довгострокових планів реконструкції і технічного переозброєння об'єктів компанії успішно реалізуються інвестиційні програми реконструкції і модернізації електромереж.

Основна мета програм надійна і безаварійна робота електромережі, якісне і безперебійне електропостачання споживачів. Програма розвитку заснована на впровадженні інноваційної техніки і технологій.

Основними напрямками інвестицій є:

- технічний розвиток, реконструкція і модернізація високовольтного устаткування підстанцій (силового волок довання і пристроїв релейного захисту і автоматики), повітряних ліній електропередач 35-1 ЮКВ, яке має 80%-й знос;

- вдосконалення системи обліку, створення автоматизованої системи комерційного обліку електроенергії, зниження технологічних витрат електроенергії;

- організація автоматизованої системи диспетчерського управління;

- створення телекомунікаційної мережі підприємства, впровадження і розвиток передових інформаційних технологій.

Першочергові роботи по реалізації програми модернізації:

- заміна силових трансформаторів;

- заміна вимикачів на вакуумні і елегазові;

- реконструкція пристроїв РЗА із заміною їх на мікропроцесорні термінали;

- заміна джерел постійного струму;

- реконструкція і заміна металевих і залізобетонних конструкцій розподільних пристроїв підстанцій;

- реалізація заходів щодо підвищення надійності схем підстанцій;

- реконструкція повітряних ліній електропередачі із заміною опор, дроту, грозозахисного троса, фарфоровій і скляній ізоляції на полімерну типа ЛК;

- установка багатофункціональних лічильників електроенергії і вимірювальних трансформаторів струму і напруги;

- створення АСДУ, АСКУЕ і побудова АСУ ТП компанії;

- реконструкція будівельної частини будівель і споруд енергооб'єктів.

В даний час компанією ведуться роботи по організації обліку в «безоблікових» точках, винесенню вимірювальних комплексів на межі розділу балансової приналежності, підвищенню класу точності вимірювальних комплексів.

Реалізація програм реконструкції електричної мережі ПАТ «Київенерго», дозволила істотно поліпшити перебування устаткування ПС і ліній електропередачі на найбільш аварійних і відповідальних напрямках, скоротити кількість пошкоджень в цілому.

Виконання, в повному об'ємі, програми модернізації дозволить ПАТ «Київенерго» адаптувати параметри мереж до рівня європейських стандартів, понизити собівартість електроенергії, що купується, і тим самим створити сприятливі умови для споживача. Велика увага в АЧ приділяється кадровій політиці. Інженерно-технічний і виробничий персонал проходить курси підвищення кваліфікації в обласних і республіканських центрах. Організуються зустрічі персоналу ПАТ «Київенерго» з представниками вітчизняних і зарубіжних фірм-виробників електротехнічної продукції.

Розвиток електромереж ПАТ «Київенерго» також сприяє стабілізації екологічної безпеки регіону у зв'язку з підвищенням рівня надійності електропостачання провідних металургійних і хімічних підприємств Київщини. За наслідками Всеукраїнського конкурсу «Лідер паливно-енергетичного комплексу України - 2022», ПАТ «Київенерго» визнане переможцем в номінації «Інвестор».

Позачерговими Загальними зборами акціонерів ПАТ «Київенерго» 13.11.2017 (протокол №3/2017 від 13.11.2017) було прийнято рішення про виділ із нього ПрАТ «ДТЕК Київські енергомережі». Були випущені акції з метою конвертації 108 364 280 простих іменних акцій ПАТ «Київенерго» номінальною вартістю 25 коп. кожна акція в таку саму кількість акцій ПрАТ «ДТЕК Київські енергомережі» номінальною вартістю 0,05 гривень (нуль гривень 05 копійок) кожна акція. Також були випущені акції з метою конвертації 108 364 280 простих іменних акцій ПАТ «Київенерго» номінальною вартістю 25 коп. кожна

акція в таку саму кількість акцій ПрАТ «ДТЕК Київські енергомережі» номінальною вартістю 0,20 гривень (нуль гривень 20 копійок) кожна акція. Статутний капітал ПАТ «Київенерго» було розділено між ним та ПрАТ «ДТЕК Київські енергомережі» наступним чином:

- статутний капітал ПАТ «Київенерго» становить 5 418 214 (п'ять мільйонів чотириста вісімнадцять тисяч двісті чотирнадцять) гривень 00 копійок, поділений на 108 364 280 (сто вісім мільйонів триста шістдесят чотири тисячі двісті вісімдесят) простих іменних акцій номінальною вартістю 0,05 гривень (нуль гривень 05 копійок) кожна акція. Кількість привілейованих акцій - 0 (нуль);

- статутний капітал ПрАТ «ДТЕК Київські енергомережі» становить 21 672 856 (двадцять один мільйон шістсот сімдесят дві тисячі вісімсот п'ятдесят шість) гривень 00 копійок, поділений на 108 364 280 (сто вісім мільйонів триста шістдесят чотири тисячі двісті вісімдесят) простих іменних акцій номінальною вартістю 0,20 гривень (нуль гривень 20 копійок) кожна акція. Кількість привілейованих акцій - 0 (нуль).

До складу Товариства входять Апарат управління, філіали та структурні відокремлені підрозділи:

- структурний відокремлений підрозділ «Київські електричні мережі» ПАТ «Київенерго»- виробництво, передача та розподілення електроенергії. Місцезнаходження: 04655, м. Київ, Оболонський р-н, вул. Новокостянтинівська, 20;

- структурний відокремлений підрозділ «Київські теплові мережі» ПАТ «Київенерго» - постачання пари, гарячої воли та кондиційованого повітря. Місцезнаходження: 01033, м. Київ, Голосіївський р-н, вул. Антоновича, 29;

- структурний відокремлений підрозділ «Київські ТЕЦ» ПАТ «Київенерго» - виробництво електроенергії, постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря. Місцезнаходження: 01013, м. Київ, Голосіївський р-н, вул. Промислова, 4;

- структурний відокремлений підрозділ «Енергозбут Київенерго» ПАТ «Київенерго» - передача та розподілення електроенергії, постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря. Місцезнаходження: 04050, м. Київ, Шевченківський р-н, вул.Мельникова, 31; Дата закриття - 11.12.2017.

- структурний відокремлений підрозділ «Автотранспорт» ПАТ «Київенерго» - надання транспортних послуг на здійснення перевезень вантажів та пасажирів. Місцезнаходження: 04073, м. Київ, Оболонський р-н, проспект.Степана Бендери, 14-б;

- Філіал «Енергосервіс Київенерго» ПАТ «Київенерго» - установлення та монтаж машин і устаткування, роздрібна торгівля побутовими електротоварами в спеціалізованих магазинах. Місцезнаходження: 02100, м. Київ, Дніпровський р-н, вул. Будівельників,25; (у процесі закриття)

- Філіал «Теплові мережі Київенерго» ПАТ «Київенерго» - виробництво, транспортування та розподіл теплової енергії. Місцезнаходження: 01033, м. Київ, Голосіївський р-н, вул.Горького, 29; Дата закриття - 11.12.2017.

- Філіал «Теплові розподільчі мережі Київенерго» ПАТ «Київенерго» - виробництво, транспортування та розподіл теплової енергії. Місцезнаходження: 01033, м. Київ, Голосіївський р-н, вул.Володимирівська, 82г; Дата закриття - 11.12.2017.

- Філіал «Завод «Енергія» Київенерго» ПАТ «Київенерго» - перероблення побутових та промислових відходів; - виробництво, транспортування та розподіл теплової енергії. Місцезнаходження: 02660, м. Київ, Дарницький р-н, вул.Колекторна, 44;

- структурний відокремлений підрозділ «Контроль та діагностика» ПАТ «Київенерго» - ремонт і технічне обслуговування електричного устаткування. Місцезнаходження: м. Київ, Дніпровський р-н, вул.Гната Хоткевича, 20А; Дата закриття - 11.12.2017.

- Філіал «Житлотеплоенергоі Київенерго» ПАТ «Київенерго» - постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря. Місцезнаходження: м. Київ, Шевченківський р-н, вул.Довженка, 2; Дата закриття - 11.12.2017.

- структурний відокремлений підрозділ «Київська енергопостачальна компанія» ПАТ «Київенерго» - торгівля електроенергією. Місцезнаходження: м. Київ, Шевченківський р-н, вул. Мельникова, 31. (був створений 21.04.2017). Філіали та структурні відокремлені підрозділи Товариства не є юридичними особами і діють на підставі відповідних Положень.

- Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу - 9502 осіб; Середня чисельність позаштатних працівників та осіб, які працюють за сумісництвом - 9 осіб; Чисельність працівників, які працюють на умовах неповного робочого часу (дня, тижня)- 64 осіб;

- Фонд оплати праці ПАТ «Київенерго» - 1 131 215,2 тис.грн. У 2022 р. він зріс на 100,2 млн. грн. (або 9,6%) у порівнянні з попереднім періодом. Ключовим фактором зростання було підвищення посадових окладів (тарифних ставок) з квітня 2017 р. в середньому на 20%.

- ПАТ «Київенерго» є членом таких об'єднань:

1. Науково-технічна спілка енергетиків та електротехніків України - з метою сприяння творчій діяльності членів, пов'язаної з вирішенням актуальних науково-технічних проблем енергетики та електротехніки.

2. Об'єднання енергетичних підприємств "Галузевий резервно-інвестиційний фонд розвитку енергетики" – з метою сприяння розвитку енергетичної галузі України, забезпечення надійного енергопостачання шляхом впровадження на енергетичних підприємствах досягнень науки і техніки, екологічної безпеки і енергозбереження.

3. Асоціація "Укртеплокомуненерго" – з метою підвищення ефективності роботи в галузі комунальної енергетики України.

4. Асоціація "Укртеплоелектроцентрально" ("УкрТЕЦ") - для вирішення економічних та соціальних завдань Учасників асоціації, забезпечення впровадження належного, ефективного та економічно обгрунтованого правового регулювання їх діяльності.

5. Асоціація «Український екологічний альянс» - для збирання, знищення та переробка різних відходів, прибирання сміття, боротьба із

забрудненням та інші напрямки діяльності усфері поводження з відходами.

Висновки до розділу 1

1. В Україні формуються ринкові відносини в електроенергетиці, формується конкурентне середовище, відбувається розмежування видів діяльності (виробництво, передача, постачання); відбувається інтеграція об'єднаної енергосистеми України до європейської; функціонує збалансований за потужністю погодинний ринок електроенергії.

2. Проблеми функціонування фінансів енергетичних підприємств є: значний обсяг дебіторсько-кредиторської заборгованості, дисбаланс борів; неповна поточна оплата за електроенергію; ручне управління грошовими потоками на ОРЕ, невідповідність платежів за електроенергію обсягам її виробництва та постачання; неврегульованість процедур експорту, імпорту і транзиту електроенергії; відсутність механізмів страхування фінансових ризиків та забезпечення виконання договірних платіжних зобов'язань учасників ОРЕ.

3. Недосконалість тарифної та цінової політики на енергоринку пов'язана з обмеженням конкуренції серед виробників електроенергії; недосконалістю систем комерційного обліку електроенергії; відсутністю ринку системних допоміжних послуг; перехресним субсидюванням через оптову ринкову ціну на електроенергію; недостатньо розвиненим конкурентним середовищем на ринку постачання електроенергії.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ПАТ «КИЇВЕНЕРГО» ТА ШЛЯХИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

2.1. Аналіз впливу особливостей операційної діяльності на організацію фінансових відносин

Створення ОРЕ у 1995 році означало відділення процесу виробництва, транспортування, розподілу електроенергії (рис. 2.1).

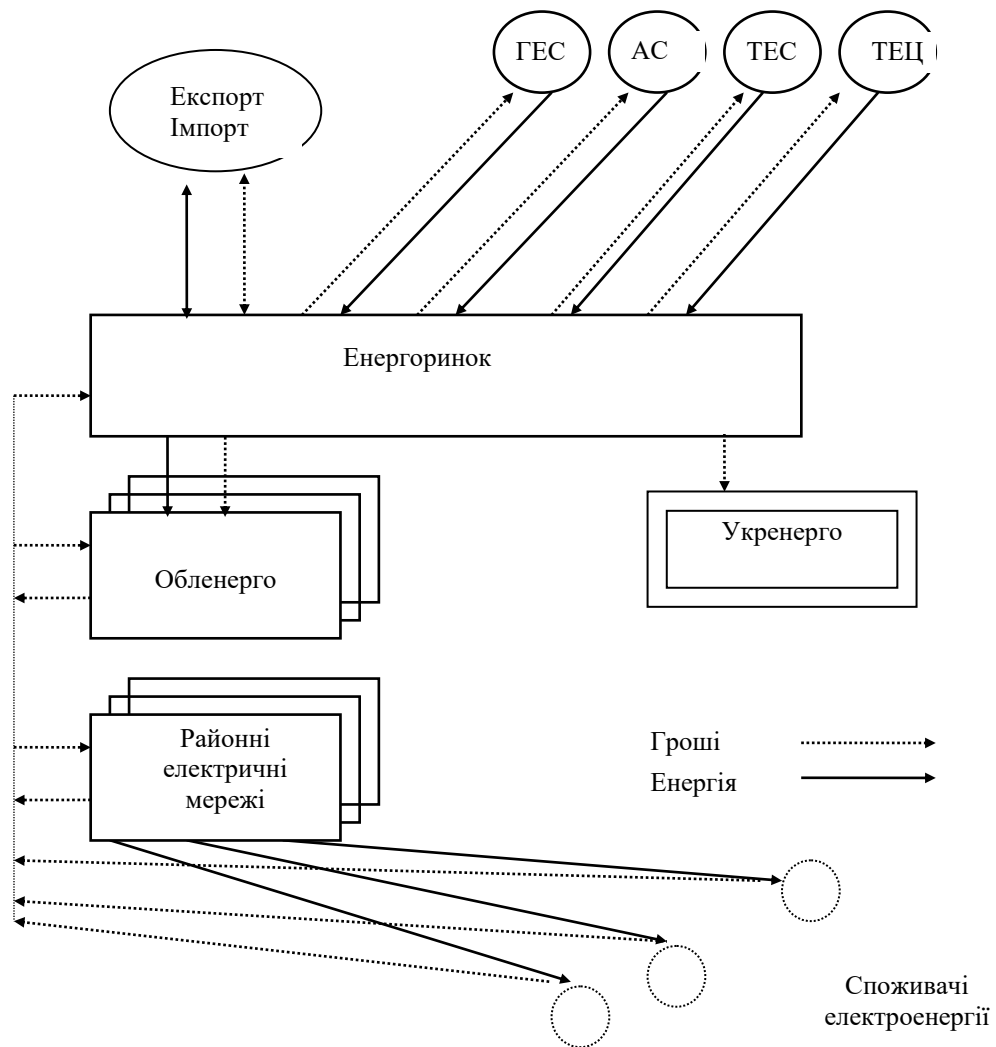

Рис. 2.1 – Структура ОРЕ

Джерело: власна розробка

Наведена схеми потоків коштів за використану енергію була недосконалою, коли кошти осідали в районах електромережах обленерго, а потім надходили на енергоринок. Було проблематичним централізувати оплату за енергоносії, вугілля, мазут, газ. Неплатежі призвели до виникнення бартеру і вексельний оборот, неплатоспроможності багатьох підприємств галузі.

Для вирішення проблеми неплатежів в електроенергетиці було введено вексельний обіг на основі векселів НДЦ для часткового погашення заборгованості і поповнення оборотних коштів, але існувала велика кількість дебіторів НДЦ, які на постійній основі не забезпечували своєчасних розрахунків за спожиту електроенергію і відмовлялися приймати векселі НДЦ України. Вексель, емітований НДЦ, визначався засобом погашення боргових зобов'язань СГД за спожиту електричну і теплову енергію при терміні заборгованості не менш 15 днів. Обленерго - дебітор НДЦ мало приймати вексель від споживачів у погашення їхньої заборгованості за електро- і теплоенергію і повертати в НДЦ для погашення власної заборгованості. Розрахунки за електроенергію можна було здійснювати виключно у грошовій, вексельній формах, а також інструментами, визначеними спеціальними рішеннями Міністерства фінансів України (адресні, давальницькі тощо). Для проведення розрахунків за електроенергію, придбану на ОРЕ, можуть використовуватися векселі Державного казначейства і обласних державних адміністрацій. Використання на ОРЕ векселів, емітованих ПАТ «Київенерго», було дозволено лише за умови, що вони проводять попереднє внесення на розподільчий рахунок НЕК «Укренерго» банківськими коштами 30% вартості емітованих векселів. Алгоритм програми розподілу коштів між членами ОРЕ передбачав, що кошти, які надходять на розподільчий рахунок ОРЕ зі спеціального рахунку Міненерго України, перераховуються у таких пропорціях: 20% відповідним енергопостачальним компаніям та 80% - виробникам електроенергії.

У 2022р. операції по розподільчих рахунках в ОРЕ України обмежено виключно банківськими коштами. Споживачі, які купують електроенергію у за

регульованим тарифом, вносять плату виключно на розподільчий рахунок постачальника електроенергії. Уповноважений банк розподіляє кошти і направляє їх на поточний рахунок енергопостачальника та на розподільчий рахунок оптового постачальника електроенергії пропорційно до обсягу товарної продукції.

З метою залучення додаткових коштів для розрахунків за органічне паливо, за вугілля, та накопичення його запасів для проходження осінньо-зимового періоду кошти з розподільчого рахунку ОРЕ України мають повністю перераховувалися генеруючим компаніям теплових електростанцій для здійснення розрахунків за енергетичну сировину. Незалежним постачальниками заборонено здійснювати розрахунки за закуплену в ОРЕ електроенергію за рахунок зростання заборгованості, або за рахунок постачання палива енергогенеруючим компаніям теплоелектростанцій та атомних станцій, вивозити відпрацьоване ядерне паливо, надавати послуги з перевезення вантажів. Їх оплата за закуплену в ОРЕ електроенергію має здійснюватися виключно коштами за банківськими рахунками.

Для підвищення ефективності організації ОРЕ та розрахунків за енергоресурси створено ДП «Енергоринок» на базі відокремленого підрозділу «Енергоринок» ДП «Національна енергетична компанія «Укренерго». Кошти розподіляються у такій пропорції: 30% - відповідно до коефіцієнта, розрахованого до суми заборгованості оптового постачальника електроенергії перед їх виробниками, а 70% - відповідно до товарної продукції виробників електроенергії для усунення диспропорцій у надходженні та накопиченні заборгованості. Причиною виникнення останніх стали розбіжності при складанні роздільного балансу між ДП «Енергоринок» та ДП «НЕК Укренерго» у частині боргу за передачу та диспетчеризацію електроенергії перед НЕК «Укренерго» через низький рівень грошових розрахунків, які не покривали операційних витрат. Аналогічною є ситуація з заборгованістю фінансуванню вітроенергетики, нарахованими та несплаченими сумами до інноваційного

фонду, фонду дорожніх робіт, бюджетних та позабюджетних платежів. Сучасну структуру ОРЕ наведено на рис. 2.2.

У зв'язку з прийняттям Закону України «Про платіжні системи» термін «розподільчі рахунки» замінено на «поточні рахунки із спеціальним режимом використання». Для вдосконалення єдиного порядку розрахунків за куповану на ОРЕ електроенергію більшість енергопостачальних компаній уклали нові двосторонні договори купівлі-продажу електроенергії з ДП «Енергоринок». Першочергово перераховуються пріоритетні платежі, а решта коштів розподіляється пропорційно до товарної продукції між виробниками електроенергії.

З метою додаткового стимулювання постачальників електроенергії за регульованим тарифом до зменшення понаднормативних витрат було змінено порядок відрахування коштів на їх поточні рахунки та на поточний рахунок із спеціальним режимом використання. При розрахунку нормативу відрахування почали застосовуватися більш жорсткі коефіцієнти.

Для підвищення рівня розрахунків енергопостачальних компаній з оптовим постачальником електроенергії енергопостачальні компанії зобов'язані щоквартально сплачувати 1/12 частину суми реструктуризованого боргу.

Відповідно до затвердженої Державної програми приватизації на 2022 рік планувалося провести в межах прозорих процедур приватизацію енергопостачальних і енергогенеруючих компаній з акцентом на залучення ефективних власників. Фонд державного майна разом із стейкхолдерами провів конкурс на вибір радника для приватизації 12 обленерго.

Станом на 01.01.2023 контрольний пакет акцій 19 енергопостачальних компаній України продано приватним власникам, управління 13 здійснює Міністерство палива і енергетики України, 1 компанія знаходиться в управлінні держадміністрації (ПАТ „Київенерго”). У більшості енергокомпаній Фонд державного майна України володіє більш ніж 25% акцій (рис. 2.3).

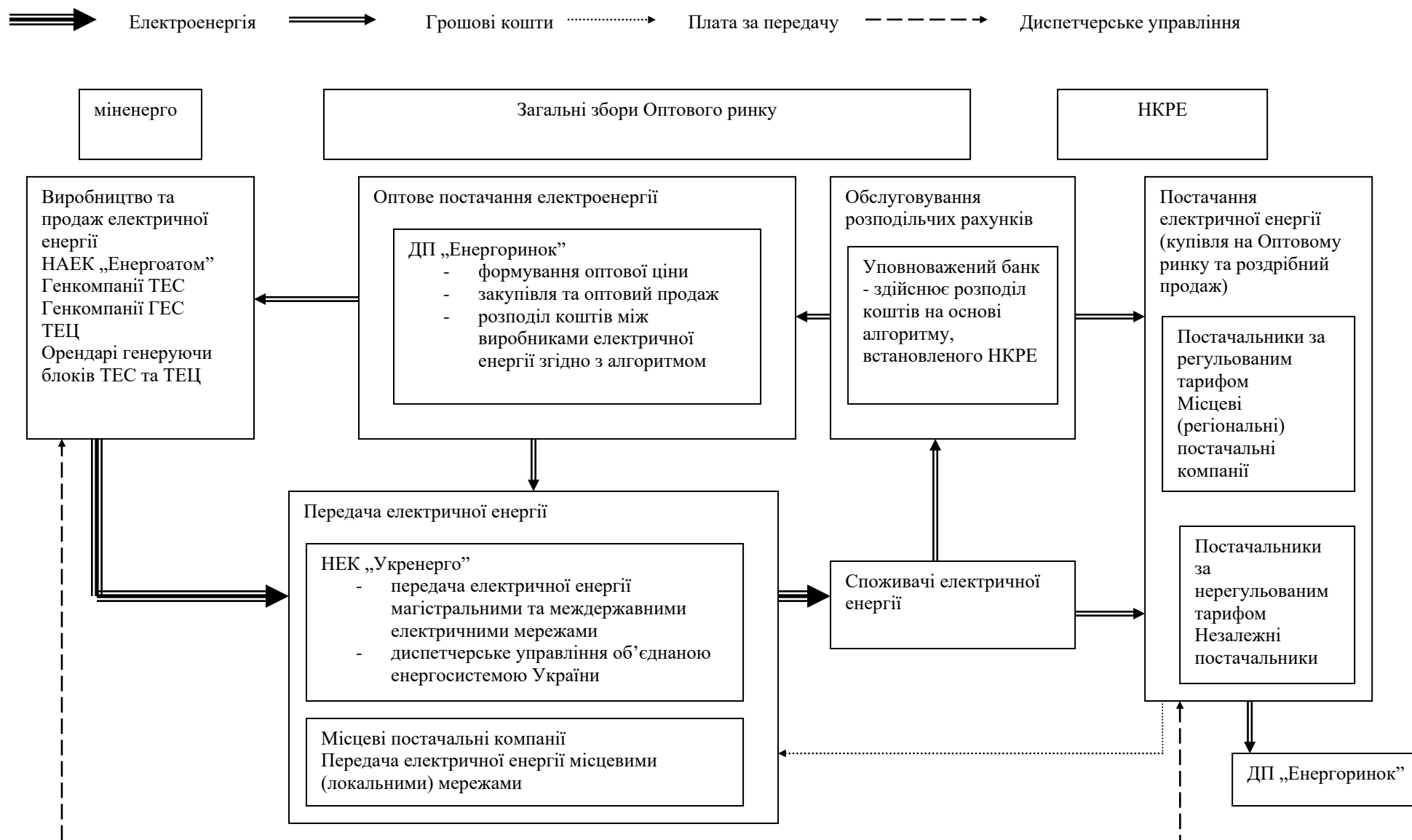

Рис.2.2. Функціональна схема оптового ринку електроенергії в Україні

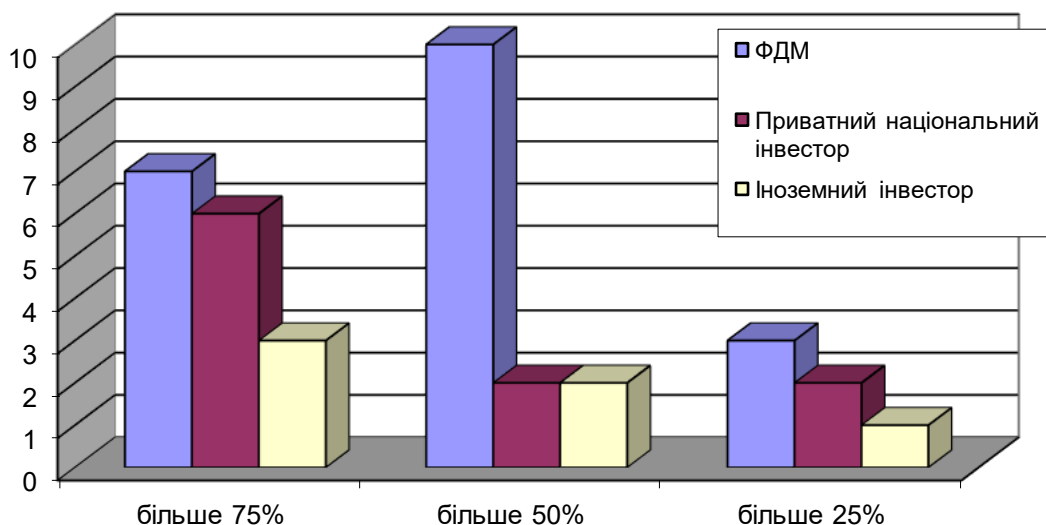

Рис.2.3. Структура власності енергопостачальних компаній України станом на 01.01.2023

Джерело: власні розрахунки

Іноземні інвестори демонструють зростання інтересу до процесу приватизації СГД електроенергетики, володіють контрольним пакетом 5 енергопостачальних компаній та блокуючим - однієї компанії. Перевагами іноземного інвестування є: збільшення надходження коштів до бюджету від приватизації, впровадження зарубіжного досвіду управління, збільшення обсягу капіталовкладень, впровадження новітніх технологій тощо.

Для покращення інвестиційного клімату в електроенергетиці необхідно: знизити рівень корумпованості та «тінізації» української економіки, посилити контроль за діяльністю іноземних підприємців, роботу через офшорні компанії, дотримання антимонопольних вимог, недопущення монополізації галузі.

2.2. Оцінка ефективності організації фінансових відносин на підприємстві

Протягом 2022 року вартість активів зросла з 16004897 тис. грн. до 23954987 тис. грн., на 7950090 тис. грн., або на 49,67% (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Аналіз динаміки активів ПАТ «Київенерго»

Актив	01.01.2022	01.01.2022	Абс. приріст, тис. грн.	Темп приросту, %
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи:	7928	7663	-265	-3,34
первісна вартість	46696	41522	-5174	-11,08
накопичена амортизація	38768	33859	-4909	-12,66
Незавершені капітальні інвестиції	800609	1336659	536050	66,96
Основні засоби:	6529493	13484302	6954809	106,51
первісна вартість	7803687	14091793	6288106	80,58
знос	1274194	607491	-666703	-52,32
інші фінансові інвестиції	4016	4016	0	0,00
Довгострокова дебіторська заборгованість	59041	39422	-19619	-33,23
Інші необоротні активи	161567	161567	0	0,00
Усього за розділом I	7562654	15033629	7470975	98,79
Запаси	351368	196867	-154501	-43,97
Виробничі запаси	348682	195356	-153326	-43,97
Готова продукція	137	294	157	114,60
Товари	2549	1217	-1332	-52,26
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	6068327	6517371	449044	7,40
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
за виданими авансами	290860	223498	-67362	-23,16
з бюджетом	60178	75280	15102	25,10
у тому числі з податку на прибуток	60178	49173	-11005	-18,29
інша поточна	730630	919122	188492	25,80
Гроші та їх еквіваленти	258072	235736	-22336	-8,65
Витрати майбутніх періодів	19529	17834	-1695	-8,68
Інші оборотні активи	663279	735650	72371	10,91
Усього за розділом II	8442243	8921358	479115	5,68
Баланс	16004897	23954987	7950090	49,67

Джерело: власні розрахунки

Необоротні активи зросли на 7470975 тис. грн. (на 98,79%), оборотні – на 479115 тис. грн. (на 5,68%). Перевищення темпів зростання необоротних

активів над оборотними привело до збільшення їх питомої ваги з 47,25% до 62,76% (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Аналіз динаміки структури активів ПАТ «Київенерго»

Актив	01.01.2022	01.01.2022	Абс. приріст, тис. грн.
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	0,05	0,03	-0,02
первісна вартість	0,29	0,17	-0,12
накопичена амортизація	0,24	0,14	-0,10
Незавершені капітальні інвестиції	5,00	5,58	0,58
Основні засоби:	40,80	56,29	15,49
первісна вартість	48,76	58,83	10,07
знос	7,96	2,54	-5,43
інші фінансові інвестиції	0,03	0,02	-0,01
Довгострокова дебіторська заборгованість	0,37	0,16	-0,20
Інші необоротні активи	1,01	0,67	-0,34
Усього за розділом I	47,25	62,76	15,51
Запаси	2,20	0,82	-1,37
Виробничі запаси	2,18	0,82	-1,36
Готова продукція	0,00	0,00	0,00
Товари	0,02	0,01	-0,01
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	37,92	27,21	-10,71
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1,82	0,93	-0,88
з бюджетом	0,38	0,31	-0,06
у тому числі з податку на прибуток	0,38	0,21	-0,17
інша поточна	4,57	3,84	-0,73
Гроші та їх еквіваленти	1,61	0,98	-0,63
Витрати майбутніх періодів	0,12	0,07	-0,05
Інші оборотні активи	4,14	3,07	-1,07
Усього за розділом II	52,75	37,24	-15,51
Баланс	100,00	100,00	0,00

Джерело: власні розрахунки

Основною статтею необоротних активів є основні засоби за залишковою вартістю, частка яких зросла з 40,80% до 56,29%. Основною статтею оборотних активів є дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, питома вага якої скоротилася з 37,92% до 27,21%.

Приріст капіталу обумовлений приростом власного капіталу на 5830886 тис. грн., або на 103,02%, у т.ч. за рахунок капіталу у дооцінках (на 5112684 тис. грн., або 144,83%), нерозподіленого прибутку – на 707996 тис. грн., або на 324,57% (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Аналіз динаміки пасивів ПАТ «Київенерго»

Пасив	01.01.2022	01.01.2022	Абс. приріст, тис. грн.	Темп приросту, %
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	27091	27091	0	0,00
Капітал у дооцінках	3530185	8642869	5112684	144,83
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	218133	926129	707996	324,57
Усього за розділом I	5659682	11490568	5830886	103,02
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	62762	1352485	1289723	2054,94
Інші довгострокові зобов'язання	301522	243418	-58104	-19,27
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	158095	184739	26644	16,85
Цільове фінансування	1500	1500	0	0,00
Усього за розділом II	523879	1782142	1258263	240,18
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	773257	138030	-635227	-82,15
за товари, роботи, послуги	3841959	4279360	437401	11,38
за розрахунками з бюджетом	111475	61731	-49744	-44,62
за розрахунками зі страхування	7126	7997		
за розрахунками з оплати праці	36455	38058	1603	4,40
за одержаними авансами	1698984	2080580	381596	22,46
за розрахунками з учасниками	556133	384001	-172132	-30,95
Поточні забезпечення	85842	105350	19508	22,73
Доходи майбутніх періодів	56	57	1	1,79
Інші поточні зобов'язання	2710049	3587113	877064	32,36
Усього за розділом III	9821336	10682277	860941	8,77
Баланс	16004897	23954987	7950090	49,67

Джерело: власні розрахунки

Протягом 2022 року відбулося зміцнення фінансової стійкості ПАТ «Київенерго», оскільки частка власного капіталу зросла з 35,36% до 47,97% (табл. 2.4). Основною статтею пасивів є кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, частка якої скоротилася з 24,00% до 17,86%, або на 6,14%. Це є наслідком існування значного обсягу непогашеної кредиторської заборгованості.

Таблиця 2.4

Аналіз динаміки структури пасивів ПАТ «Київенерго»

Пасив	01.01.2022	01.01.2022	Абс. приріст, тис. грн.
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	0,17	0,11	-0,06
Капітал у дооцінках	22,06	36,08	14,02
Нерозподілений прибуток	1,36	3,87	2,50
Усього за розділом I	35,36	47,97	12,61
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	0,39	5,65	5,25
Інші довгострокові зобов'язання	1,88	1,02	-0,87
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	0,99	0,77	-0,22
Цільове фінансування	0,01	0,01	0,00
Усього за розділом II	3,27	7,44	4,17
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	4,83	0,58	-4,26
за товари, роботи, послуги	24,00	17,86	-6,14
за розрахунками з бюджетом	0,70	0,26	-0,44
за розрахунками зі страхування	0,04	0,03	-0,01
за розрахунками з оплати праці	0,23	0,16	-0,07
за одержаними авансами	10,62	8,69	-1,93
за розрахунками з учасниками	3,47	1,60	-1,87
Поточні забезпечення	0,54	0,44	-0,10
Доходи майбутніх періодів	0,00	0,00	0,00
Інші поточні зобов'язання	16,93	14,97	-1,96
Усього за розділом III	61,36	44,59	-16,77
Баланс	100,00	100,00	0,00

Джерело: власні розрахунки

У табл. 2.5 розраховано коефіцієнти ліквідності ПАТ «Київенерго» (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Аналіз динаміки коефіцієнтів ліквідності ПАТ «Київенерго»

Пасив	01.01.2022	01.01.2022	Абс. приріст
Запаси	351368	196867	-154501
Гроші та їх еквіваленти	258072	235736	-22336
Оборотні активи	8442243	8921358	479115
Поточні зобов'язання	9821336	10682277	860941
Власний оборотний капітал	-1379093	-1760919	-381826
Коефіцієнти ліквідності:			
загальної	0,860	0,835	-0,024
проміжної	0,824	0,817	-0,007
абсолютної	0,026	0,022	-0,004

Джерело: власні розрахунки

Підприємство має від'ємну величину власного оборотного капіталу, причому цей дефіцит за рік збільшився, значення коефіцієнтів ліквідності значно менше нормативу. ПАТ «Київенерго» у 2022 року збільшило обсяг продаж на 13,6% (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Аналіз формування фінансового результату ПАТ «Київенерго»

Стаття	2021	2022	Абс. приріст, тис. грн.	Темп приросту, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	23734784	26963671	3228887	13,60
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	24324434	27266776	2942342	12,10
Валовий: прибуток	421775	0	-421775	-100,00
Валовий: збиток	589650	303105	-286545	-48,60
Інші операційні доходи	794603	228304	-566299	-71,27
Адміністративні витрати	183248	167775	-15473	-8,44
Інші операційні витрати	376121	359489	-16632	-4,42
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	354416	602065	247649	69,88
Інші фінансові доходи	122291	33798	-88493	-72,36
Інші доходи	400322	1225745	825423	206,19
Фінансові витрати	273147	122519	-150628	-55,15
Інші витрати	113568	741723	628155	553,11
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	218518	206764	-11754	-5,38
Витрати (дохід) з податку на прибуток	221096	68058	-153038	-69,22
Чистий фінансовий результат: прибуток	2578	0	-2578	-100,00
Чистий фінансовий результат: збиток	0	138706	138706	

Джерело: власні розрахунки

Підприємство має від'ємні показники валового прибутку, прибутку від операційної діяльності. Чистий прибуток 2021 року склав 2578 тис. грн., а чистий збиток 2022 року - 138706 тис. грн.

У 2022 році сукупний дохід ПАТ «Київенерго» склав 5773175 тис. грн., у т.ч. за рахунок дооцінки необоротних активів – 7321271 тис. грн. (табл. 2.7). Витрати підприємства зросли на рік на 14,5%, причому найбільшими темпами – відрахування на соціальні заходи (29,3%) і амортизація – 21,12% (табл. 2.8). Основною статтею операційних витрат є матеріальні, на які припадає майже 75%.

Таблиця 2.7

Аналіз формування сукупного доходу ПАТ «Київенерго»

Стаття	2021	2022	Абс. приріст, тис. грн.	Темп приросту, %
Дооцінка необоротних активів	0	7321271	7321271	
Інший сукупний дохід	-29583	-41266	-11683	39,49
Інший сукупний дохід до оподаткування	-29583	7280005	7309588	-24709
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	5325	-1368124	-1373449	-25792
Інший сукупний дохід після оподаткування	-24258	5911881	5936139	-24471
Сукупний дохід	-21680	5773175	5794855	-26729

Джерело: власні розрахунки

Таблиця 2.8

Аналіз операційних витрат ПАТ «Київенерго»

Стаття	2021	2022	Абс. приріст, тис. грн.	Темп приросту, %
Матеріальні затрати	10643676	12440931	1797255	16,89
Витрати на оплату праці	1093339	1104328	10989	1,01
Відрахування на соціальні заходи	183958	237865	53907	29,30
Амортизація	869333	1052975	183642	21,12
Інші операційні витрати	1701089	1756291	55202	3,25
Разом	14491395	16592390	2100995	14,50
Структура, %				
Матеріальні затрати	73,45	74,98	1,53	
Витрати на оплату праці	7,54	6,66	-0,89	
Відрахування на соціальні заходи	1,27	1,43	0,16	
Амортизація	6,00	6,35	0,35	
Інші операційні витрати	11,74	10,58	-1,15	
Разом	100,00	100,00	0	

Джерело: власні розрахунки

Використання акціонерного капіталу ПАТ «Київенерго» у 2021 році було малоприбутковим (0,02 грн. на акцію), у 2021 році – збитковим (-1,28 грн. на акцію). Дивіденди не виплачуються (табл. 2.9).

ПАТ «Київенерго» складає Звіт про рух коштів прямим методом (табл. 2.10). Протягом 2021-2022 років чистий рух коштів був додатним, причому як загалом, так і за всіма видами діяльності. Приріст надходжень від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) склав 20,33%.

Таблиця 2.9

Аналіз прибутковості акцій ПАТ «Київенерго»

Стаття	2021	2022	Абс. приріст, тис. грн.	Темп приросту, %
Кількість простих акцій				
- середньорічна	108364280	108364280	0	0,00
- скоригована середньорічна	108364280	108364280	0	0,00
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	0,02	-1,28	-1,3	-6500,00

Джерело: власні розрахунки

Таблиця 2.10

Аналіз Звіту про рух грошових коштів ПАТ «Київенерго»

Стаття	2021	2022	Абс. приріст, тис. грн.	Темп приросту, %
1	2	3	4	5
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності				
Надходження від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	26703917	32132235	5428318	20,33
Цільового фінансування	361981	0	-361981	-100,00
Інші надходження	43078	66363	23285	54,05
Витрачання на оплату товарів (робіт, послуг)	(25003857)	(29219790)	-4215933	16,86
Праці	(865227)	(946096)	-80869	9,35
Відрахувань на соціальні заходи	(220402)	(238816)	-18414	8,35
Зобов'язань з податків і зборів	(566720)	(787392)	-220672	38,94
Інші витрачання	(206377)	(101213)	105164	-50,96
Чистий рух коштів від операційної діяльності	115588	905291	789703	683,21
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності				
Надходження від реалізації: необоротних активів	11965	278491	266526	2227,55
Інші надходження	226243	0	-226243	-100,00
необоротних активів	(859621)	(1074103)	-214482	24,95
Інші платежі	(226243)	(0)	226243	-100,00
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	621413	795612	174199	28,03
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності				
Отримання позик	930915	963279	32364	3,48
Погашення позик	0	643773	643773	
Сплату дивідендів	(32)	(170674)	-170642	533256,25
Витрачання на сплату відсотків	(0)	(184976)	-184976	
Інші платежі	(86847)	(87358)	-511	0,59
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	844036	123502	-720534	-85,37

Закінчення табл. 2.10

1	2	3	4	5
Чистий рух грошових коштів за звітний період	107035	13823	-93212	-87,09
Залишок коштів на початок року	151037	258072	107035	70,87
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	0	8513	8513	
Залишок коштів на кінець року	258072	235736	-720534	-85,37

Джерело: власні розрахунки

Попри наявність непокритих збитків на початок періоду та чистого збитку підприємству у 2022 році сформувати нерозподілений прибуток за рахунок переоцінки необоротних активів (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Аналіз руху власного капіталу ПАТ «Київенерго»

Стаття	Зареєстрований капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток (непокритий)	Неоплачений	Вилучений капітал	Всього
Залишок на початок року	27091	3530185	1884273	0	-218133	0	0	5659682
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	0	0	0	0	-138706	0	0	-138706
Інший сукупний дохід за звітний період	0	5945719	0	0	-33838	0	0	5911881
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	0	5945719	0	0	0	0	0	5945719
Інший сукупний дохід	0	0	0	0	-33838	0	0	-33838
Розподіл прибутку: Виплати власникам (дивіденди)	0	0	0	0	-2167	0	0	-2167
Інші зміни в капіталі	0	-833035	10206	0	882707	0	0	59878
Разом змін у капіталі	0	5112684	10206	0	707996	0	0	5830886
Залишок на кінець року	27091	8642869	1894479	0	926129	0	0	11490568

Джерело: власні розрахунки

Таким чином, ПАТ «Київенерго» має недостатній рівень фінансової стійкості і платоспроможності, працює збитково, має значні обсяги дебіторської і кредиторської заборгованості за товарними операціями. Проте його позитивно характеризує додатність грошових потоків.

2.3. Шляхи удосконалення організації фінансових відносин на підприємстві в умовах ПАТ «Київенерго»

Протягом 2022 р. НКРЕ переглянув тарифи на передачу електроенергії для ПАТ «Київенерго» у сторону збільшення, що покращує умови для отримання достатніх прибутків для технічного переоснащення.

Постійне збільшення в структурі оптової ціни ринку сум компенсацій втрат ПАТ «Київенерго» від постачання електроенергії пільговим категоріям споживачів поглиблює одну з найгостріших проблем - перехресного субсидіювання одних за рахунок інших, що призводить до підвищення цін на продукцію вітчизняних виробників і робить її неконкурентоспроможною на зовнішніх ринках. Концепція ринкового формування цін на електроенергію потребує змін діючого порядку. Для зменшення обсягу перехресного субсидіювання ПАТ «Київенерго» з постачання електроенергії за регульованим тарифом для компенсації втрат від його здійснення побутовим споживачам при розрахунку суми компенсації втрат пропонується враховувати коефіцієнт понаднормативних втрат електроенергії. Це дозволить економічно обґрунтувати зростання дотацій і, відповідно, оптової ринкової ціни більш ніж на 2%.

Відповідно до Закону України «Про ринок електричної енергії» роздрібні тарифи на електроенергію формуються ПАТ «Київенерго» самостійно згідно з Умовами та Правилами здійснення ліцензованої діяльності.

Споживачі електроенергії оплачують у складі роздрібного тарифу вартість купованої ПАТ «Київенерго» електроенергії з урахуванням нормативних технологічних витрат на передачу мережами відповідного класу, тарифи на передачу та постачання електроенергії. Рівні роздрібних тарифів визначаються ПАТ «Київенерго» самостійно і публікуються у засобах масової інформації за п'ять днів до введення в дію і не підлягають затвердженню НКРЕ. У 2021 році вона здійснювала тимчасове регулювання

роздрібних тарифів для споживачів Київської області, що дозволило здійснити поетапний перехід до ринкових рівнів цін в регіоні, не допустити їх різкого одномоментного зростання. З 01.01.2022 року ринковий принцип обчислення роздрібних тарифів на електроенергію діє для всіх споживачів, крім населення.

За результатами перевірок ПАТ «Київенерго», проведених протягом 2022 року НКРЕ здійснила заходи, спрямовані на оптимізацію тарифів на електроенергію і упередження непродуктивних витрат. Рівень тарифів не був знижений для ПАТ «Київенерго», оскільки в ході перевірок не було виявлено порушень в частині цільового використання коштів, передбачених в тарифах. З метою запобігання нецільовому використанню закладених в тарифах коштів, НКРЕ прийняла ряд рішень:

передбачено підвищення відповідальності ПАТ «Київенерго» щодо повноти оплати за куповану в ОРЕ електроенергію, дотримання структури витрат, врахованих в тарифах на передачу та постачання електроенергії, а також здійснення перевірки фінансово-господарської діяльності ПАТ «Київенерго» з метою отримання достовірної інформації для затвердження нових рівнів тарифів;

висунуто вимогу щодо придбання товарів, робіт і послуг ПАТ «Київенерго», тарифи яких на відповідну діяльність встановлюються НКРЕ, на тендерах для визначення справедливої ціни, виключення зловживання монопольним становищем без утиснення інтересів підприємства щодо його комерційної діяльності, мінімізації витрат при здійсненні закупівель товарів робіт і послуг ПАТ «Київенерго» при розрахунку тарифів на відповідну діяльність, а також створення прозорих конкурентних умов для постачальників та підрядників, що сприяє більш економному і прозорому використанню коштів ПАТ «Київенерго».

НКРЕ проводить роботу щодо поглиблення в диференціації рівня тарифів ПАТ «Київенерго» для споживачів та упорядковує тарифи по окремих видах ліцензованої діяльності. Протягом 2022 року затверджено

методичні вказівки щодо: поділу споживачів на 4 класи напруги; розподілу витрат ПАТ «Київенерго» на здійснення діяльності з передачі електроенергії за 4 класами напруги; формування балансу електроенергії за класами напруги, визначення обсягів передачі електроенергії, розподілу технологічних витрат електроенергії та розрахунку роздрібних тарифів на електроенергію за 4 класами напруги; визначення нормативних витрат на передачу електроенергії при розрахунку роздрібних тарифів на електроенергію. НКРЕ визначено терміни опрацювання методики ПАТ «Київенерго» та перехід до здійснення у паралельному режимі розрахунків із споживачами за диференційованими тарифами після забезпечення повного відшкодування населенням витрат на виробництво, передачу та постачання електроенергії та ліквідації пільгових тарифів для промислових споживачів. Розгляд пропозицій ПАТ «Київенерго» щодо зміни рівнів цін і тарифів на регульовані види послуг здійснювався на відкритих засіданнях НКРЕ за участю підприємства, представників органів центральної і місцевої виконавчої влади, громадськості, засобів масової інформації.

На сьогодні ПАТ «Київенерго» має значні можливості для управління ризиками, пов'язаними з пошкодженням обладнання електромереж та трансформаторних підстанцій внаслідок протиправних дій третіх осіб. Приватизація ПАТ «Київенерго» підвищує їх мотивацію до їх скорочення на підставі звернення до правоохоронних органів і більш широкого застосування статті 188 Кримінального Кодексу України «Викрадення шляхом демонтажу та іншим засобом електромереж, кабельних ліній зв'язку та їх обладнання». Покарання крадіїв за нею має широко висвітлюватись в засобах масової інформації. У статтю 7 Закону України «Про страхування» внесено зміни, якими скасовано обов'язкове страхування ліній електропередач та перетворюючого обладнання від пошкодження внаслідок протиправних дій третіх осіб, оскільки воно вимагає значних додаткових витрат на збір статистичної інформації та проведення актуарних розрахунків.

Недоліками тарифної та цінової політики на ОРЕ є:

1) обмеження конкуренції серед виробників, що ускладнює розрахунок ефективної ринкової ціни на електроенергію, спотворює оптимальні цінові сигнали для учасників ОРЕ, споживачів та потенційних інвесторів;

2) невідповідність системи ціно- (тарифо)утворення для споживачів електроенергії та на ОРЕ; неповне відшкодування обґрунтованих витрат його суб'єктів; недосконалість системи формування цін на послуги магістральних та міждержавних електромереж, що тягне за собою неоптимальність цін на електроенергію і тарифів на послуги учасників ОРЕ;

3) недосконалість систем комерційного обліку електроенергії через низьку точність приладів обліку, відсутність достатньої кількості приладів з погодинним обліком, недосконалі системи передачі даних вимірювання, що призводить до зростання понаднормативних втрат електроенергії, складність проведення точних та своєчасних погодинних розрахунків, виникнення спірних питань між учасниками ОРЕ;

4) відсутність ринку системних допоміжних послуг через невизначеність порядку ціноутворення на них (резерв потужності електростанції, регулювання частоти та напруги тощо). Надання допоміжних послуг визначається їх системною необхідністю забезпечення сталої роботи енергосистеми та якості електроенергії, формування економічних стимулів та обмеження важелів впливу на режими роботи в енергосистемі;

5) перехресне субсидіювання через оптову ринкову ціну на електроенергію;

6) недосконалість взаємовідносин постачальників електроенергії за регульованим тарифом та незалежних постачальників через слабкість конкурентного середовища, формування неоптимальних цін для споживачів, монопольне становище місцевих постачальників на ринку передачі електроенергії та інформаційних послуг.

Для оптимізації цін для споживачів, покращання фінансового стану та інвестиційної привабливості ПАТ «Київенерго» необхідно вдосконалювати

систему державного регулювання ОРЕ, розвиваючи конкурентне середовище серед виробників та постачальників електроенергії.

Директива 96/92/ЕС вимагає від України, як кандидату на вступ до ЄС, відкриття ринку електроенергії для конкуренції у роздрібному ринку, значного розмежування видів діяльності, відкритого і недискримінаційного доступу до ринку та до електромереж на основі двосторонніх контрактів. У свою чергу зростання обсягів торгівлі за ними вимагає підвищення рівня надання послуг з балансування в умовах неминучих відхилень фізичного виробітку електроенергії від задекларованих у контрактах обсягів споживання.

Перспективою розвитку енергетичного ринку України є розвиток балансуєчих ринків та бірж електроенергії на основі двосторонніх договорів, укладених сторонами у процесі прямих переговорів. На електроенергетичних біржах (які функціонують в усіх країнах ЄС.) відбувається стандартизація договорів на виробництво та постачання електроенергії. Подальший розвиток об'єднаної енергосистеми України та системи відносин в ОРЕ передбачає їх подальшу лібералізацію і формування повномасштабного конкурентного ринку (рис. 2.4). Учасниками пропонованої моделі є такі суб'єкти: оператор ринку, який здійснює оптове постачання електроенергії; оператор системи, який здійснює диспетчерське (оперативно-технологічне) управління нею; оператор магістральних мереж - передає електроенергію магістральними та міждержавними електричними мережами; оператор передачі місцевими (локальними) електромережами. Оптового постачальника необхідно ліквідувати. Оператор ринку стане оператором балансуєчого ринку і буде виконувати реєстрацію двосторонніх договорів; прогнозувати споживання графіку виробництва; розпоряджатися системою обліку для визначення

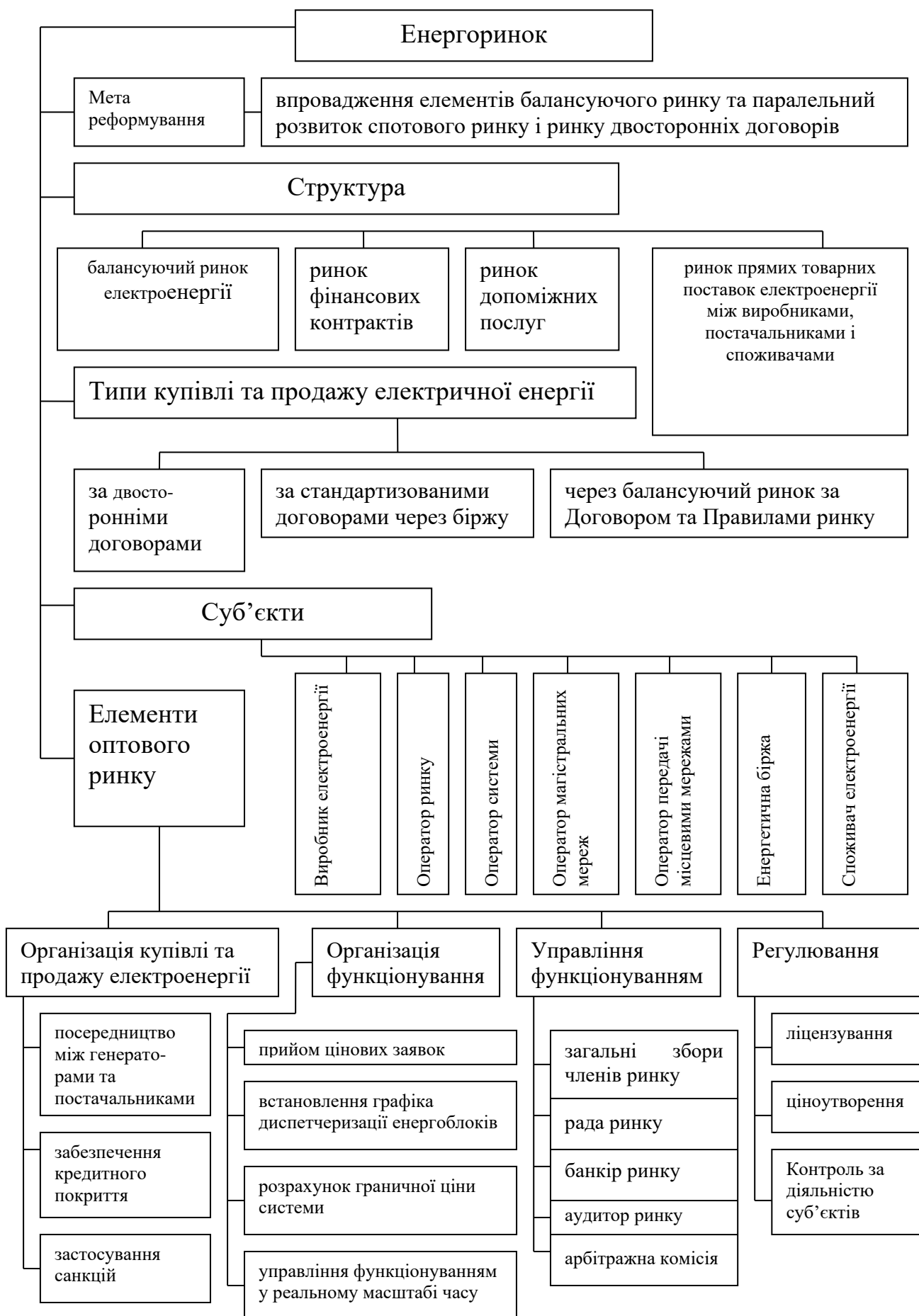

Рис. 2.4. Перспективна модель ОРЕ

обсягів купівлі та продажу електроенергії; виставляти рахунки від виробника до постачальника, від виробника тощо. Оператор системи має забезпечити виконання графіка виробництва електроенергії, встановленого оператором ринку; проводити диспетчеризацію та балансування ринку електроенергії.

Елементами пропонованої моделі ОРЕ є:

1. Операції купівлі-продажу електроенергії, в яких оптовий постачальник діє як посередник між генераторами та постачальниками, які мають забезпечити кредитне покриття у визначених правилами розрахунків розмірах, у разі його відсутності до учасника ринку можуть застосовуватися відповідні санкції.

2. Організація функціонування ОРЕ ґрунтується на поданні цінових заявок, встановленні графіка диспетчеризації енергоблоків, розрахунку граничної ціни системи та інших платежів, а також управління функціонуванням системи у реальному масштабі часу з боку оператора системи.

3. Управління і саморегулювання функціонування ОРЕ, що передбачає проведення загальних зборів; функціонування ради ринку; банкіра ринку; аудитора ринку; арбітражної комісії тощо.

4. Регулювання - за НКРЕ пропонується зберегти функції з ліцензування, встановлення: тарифів на послуги з передачі електроенергії та диспетчеризації; виконання послуг оператора ринку; регулювання оптової складової у роздрібному тарифі на перехідному етапі до формування конкурентного енергетичного ринку, затвердження Договору та Правил ОРЕ, врегулювання спорів, контроль зобов'язань ліцензіатами, моніторинг ринку.

Модель двосторонніх договорів (довго-, середньо- та короткострокових) та балансуючого ринку є більш складною порівняно з діючою і вимагає відповідної технічної підтримки для узгодження контрактних обсягів з роботою системи у реальному часі. На діючому нині спотового ринку електроенергії у кожному розрахунковому періоді

встановлюється одна ціна, на балансуєчому - дві залежно від операцій купівлі чи продажу.

Порядок регулювання та балансування має визначити вимоги до нотифікації (повідомлення) або заявки, біржової торгівлі електроенергією та двосторонніх договорів, правил регулювання небалансу, формування фізичної заявки на щохвилинне очікуване виробництво або споживання електроенергії за період, яке може підвищуватися або скорочуватися.

Основними типами купівлі та продажу електроенергії для ПАТ «Київенерго» є:

1. Двосторонні довгострокові договори, які визначають процедури розрахунків, здійснення та забезпечення платежів.

2. Стандартизовані біржові договори, які гарантують виконання платіжних зобов'язань через управління розрахунками у момент їх виконання.

3. Договір та Правила балансуєчого ринку. ПАТ «Київенерго» є стороною Договору, оскільки його підписання є невід'ємною умовою ліцензії на здійснення підприємницької діяльності з виробництва, передачі та постачання електроенергії.

Для впровадження перспективної моделі енергоринку необхідно забезпечити на перехідному етапі:

1. Розвиток конкуренції між тепловими енергогенеруючими компаніями на ринках палива, забезпечення вільного доступу до них; використання цінових заявок та їх обмеження НКРЕ у разі ринку недостатньо конкурентного ринку за прозорими правилами, розвиток ринкової влади, заявки всієї виробничої потужності.

2. Встановлення НКРЕ тарифів на продаж електроенергії, генерованої гідроелектростанціями та гідроакумулюючими станціями, при їх перевищенні потужності граничних показників.

3. Впровадження системи обов'язкового кредитного покриття (авансові платежі, депозити, акредитиви, банківська гарантія тощо) при реалізації

електроенергії через оптового постачальника електроенергії, проведення розрахунків за електроенергію через поточні рахунки із спеціальним режимом використання, через поточні рахунки - у разі відсутності заборгованості у постачальника електроенергії за регульованим тарифом та її повної поточної оплати.

5. Створення конкурентного механізму інвестування в будівництво нових виробничих потужностей з проведенням санкціонування та/або тендеру. Пропозиції стосовно нових інвестицій мають бути узгодженими з довгостроковим планом розвитку об'єднаної енергетичної системи і затверджуватися Кабінетом Міністрів України один раз на рік. Переможець тендеру визначається прозоро та отримує дозвіл на будівництво заявленої виробничої потужності.

6. Запровадження строкових біржових (ф'ючерсних) контрактів для страхування цінових ризиків, пов'язаних з ринковими цінами на електроенергію в години пікового навантаження енергосистеми, вихідні дні, сезонні періоди, а також закупівлею постачальниками у виробників всього місячного (квартального, річного) обсягу електроенергії. Страхування цінових ризиків має здійснюватися на добровільних засадах, у т.ч. шляхом укладання ф'ючерсних контрактів на електроенергію без її фізичного постачання (контракти на різницю).

Функціонування перспективної моделі енергоринку передбачає державне регулювання цін на основі нормування прибутку з використанням оцінок вартості капіталу. ПАТ «Київенерго» повинна виходити на відкритий ринок капіталу і продавати свої цінні папери поряд з іншими емітентами під ринкову ціну за залучення необхідного капіталу.

Висновки до розділу 2

1. Дослідження організації фінансів енергетичних підприємств дозволило визначити такі проблеми:

- потреба унормування порядку їх ліцензування в спеціальному законодавстві;
- високі понаднормативні втрати електроенергії в електромережах;
- обмеження норми прибутку та ціни на продукцію (тарифів на послуги), застосування витратного підходу до формування цін (тарифів);
- недосконалий спосіб включення до регульованих цін інвестиційних витрат, що сприяє їх нецільовому використанню та неповному надходженню в умовах значних сум дебіторської заборгованості споживачів електроенергії;
- фактором зниження прибутковості діяльності ПАТ «Київенерго» є обмеження платоспроможного попиту на електроенергію через встановлення лімітів на електропостачання та неможливості виконати договірні зобов'язання перед споживачами;
- перехресне субсидування тарифів на електроенергію для населення за рахунок промислових споживачів, що викривлює фінансові результати останніх;
- використання методу «нарахування» податкових зобов'язань в умовах низького рівня сплати за спожиту електроенергію призводить до «вимивання» оборотних коштів підприємств галузі та ускладнює здійснення розрахунків з контрагентами;
- вадами ОРЕ є: високий рівень несплати за спожиту електроенергію, складність застосування санкцій проти неплатників, значний обсяг бартерних операцій, слабкість ринкових механізмів ціноутворення;
- відсутність виваженої політики щодо роздержавлення електроенергетики та залучення іноземних інвесторів.

2. Протягом 2022 року вартість активів зросла з 16004897 тис. грн. до 23954987 тис. грн., на 7950090 тис. грн., або на 49,67%. Необоротні активи зросли на 7470975 тис. грн. (на 98,79%), оборотні – на 479115 тис. грн. (на 5,68%). Перевищення темпів зростання необоротних активів над оборотними привело до збільшення їх питомої ваги з 47,25% до 62,76%.

3. Основною статтею необоротних активів є основні засоби за залишковою вартістю, частка яких зросла з 40,80% до 56,29%. Основною статтею оборотних активів є дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, питома вага якої скоротилася з 37,92% до 27,21%. Приріст капіталу обумовлений приростом власного капіталу на 5830886 тис. грн., або на 103,02%, у т.ч. за рахунок капіталу у дооцінках (на 5112684 тис. грн., або 144,83%), нерозподіленого прибутку – на 707996 тис. грн., або на 324,57%.

4. Протягом 2022 року відбулося зміцнення фінансової стійкості ПАТ «Київенерго», оскільки частка власного капіталу зросла з 35,36% до 47,97%. Основною статтею пасивів є кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, частка якої скоротилася з 24,00% до 17,86%, або на 6,14%. Це є наслідком існування значного обсягу непогашеної кредиторської заборгованості.

5. Підприємство має від'ємну величину власного оборотного капіталу, причому цей дефіцит за рік збільшився, значення коефіцієнтів ліквідності значно менше нормативу. ПАТ «Київенерго» у 2022 року збільшило обсяг продаж на 13,6%. Підприємство має від'ємні показники валового прибутку, прибутку від операційної діяльності. Чистий прибуток 2021 року склав 2578 тис. грн., а чистий збиток 2022 року - 138706 тис. грн.

6. У 2022 році сукупний дохід ПАТ «Київенерго» склав 5773175 тис. грн., у т.ч. за рахунок дооцінки необоротних активів – 7321271 тис. грн. (табл. 2.6). Витрати підприємства зросли на рік на 14,5%, причому найбільшими темпами – відрахування на соціальні заходи (29,3%) і амортизація – 21,12%. Основною статтею операційних витрат є матеріальні, на які припадає майже 75%.

7. Використання акціонерного капіталу ПАТ «Київенерго» у 2021 році було малоприбутковим (0,02 грн. на акцію), у 2021 році – збитковим (-1,28 грн. на акцію). Дивіденди не виплачуються.

8. ПАТ «Київенерго» складає Звіт про рух коштів прямим методом. Протягом 2021-2022 років чистий рух коштів був додатним, причому як загалом, так і за всіма видами діяльності. Приріст надходжень від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) склав 20,33%. Попри наявність непокритих збитків на початок періоду та чистого збитку підприємству у 2022 році сформувати нерозподілений прибуток за рахунок переоцінки необоротних активів.

9. Таким чином, ПАТ «Київенерго» має недостатній рівень фінансової стійкості і платоспроможності, працює збитково, має значні обсяги дебіторської і кредиторської заборгованості за товарними операціями. Проте його позитивно характеризує додатність грошових потоків.

ВИСНОВКИ

1. В Україні формуються ринкові відносини в електроенергетиці, формується конкурентне середовище, відбувається розмежування видів діяльності (виробництво, передача, постачання); відбувається інтеграція об'єднаної енергосистеми України до європейської; функціонує збалансований за потужністю погодинний ринок електроенергії.

2. Проблеми функціонування фінансів енергетичних підприємств є: значний обсяг дебіторсько-кредиторської заборгованості, дисбаланс борів; неповна поточна оплата за електроенергію; ручне управління грошовими потоками на ОРЕ, невідповідність платежів за електроенергію обсягам її виробництва та постачання; неврегульованість процедур експорту, імпорту і транзиту електроенергії; відсутність механізмів страхування фінансових ризиків та забезпечення виконання договірних платіжних зобов'язань учасників ОРЕ.

3. Недосконалість тарифної та цінової політики на енергоринку пов'язана з обмеженням конкуренції серед виробників електроенергії; недосконалістю систем комерційного обліку електроенергії; відсутністю ринку системних допоміжних послуг; перехресним субсидюванням через оптову ринкову ціну на електроенергію; недостатньо розвиненим конкурентним середовищем на ринку постачання електроенергії.

4. Протягом 2022 року вартість активів зросла з 16004897 тис. грн. до 23954987 тис. грн., на 7950090 тис. грн., або на 49,67%. Необоротні активи зросли на 7470975 тис. грн. (на 98,79%), оборотні – на 479115 тис. грн. (на 5,68%). Перевищення темпів зростання необоротних активів над оборотними привело до збільшення їх питомої ваги з 47,25% до 62,76%.

5. Основною статтею необоротних активів є основні засоби за залишковою вартістю, частка яких зросла з 40,80% до 56,29%. Основною статтею оборотних активів є дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, питома вага якої скоротилася з 37,92% до 27,21%.

Приріст капіталу обумовлений приростом власного капіталу на 5830886 тис. грн., або на 103,02%, у т.ч. за рахунок капіталу у дооцінках (на 5112684 тис. грн., або 144,83%), нерозподіленого прибутку – на 707996 тис. грн., або на 324,57%.

6. Протягом 2022 року відбулося зміцнення фінансової стійкості ПАТ «Київенерго», оскільки частка власного капіталу зросла з 35,36% до 47,97%. Основною статтею пасивів є кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, частка якої скоротилася з 24,00% до 17,86%, або на 6,14%. Це є наслідком існування значного обсягу непогашеної кредиторської заборгованості.

7. Підприємство має від'ємну величину власного оборотного капіталу, причому цей дефіцит за рік збільшився, значення коефіцієнтів ліквідності значно менше нормативу. ПАТ «Київенерго» у 2022 року збільшило обсяг продаж на 13,6%. Підприємство має від'ємні показники валового прибутку, прибутку від операційної діяльності. Чистий прибуток 2021 року склав 2578 тис. грн., а чистий збиток 2022 року - 138706 тис. грн.

8. У 2022 році сукупний дохід ПАТ «Київенерго» склав 5773175 тис. грн., у т.ч. за рахунок дооцінки необоротних активів – 7321271 тис. грн. Витрати підприємства зросли на рік на 14,5%, причому найбільшими темпами – відрахування на соціальні заходи (29,3%) і амортизація – 21,12%. Основною статтею операційних витрат є матеріальні, на які припадає майже 75%.

9. Використання акціонерного капіталу ПАТ «Київенерго» у 2021 році було малоприбутковим (0,02 грн. на акцію), у 2021 році – збитковим (-1,28 грн. на акцію). Дивіденди не виплачуються.

10. ПАТ «Київенерго» складає Звіт про рух коштів прямим методом. Протягом 2021-2022 років чистий рух коштів був додатним, причому як загалом, так і за всіма видами діяльності. Приріст надходжень від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) склав 20,33%. Попри наявність непокритих збитків на початок періоду та чистого збитку підприємству у 2022 році

сформувати нерозподілений прибуток за рахунок переоцінки необоротних активів.

11. Таким чином, ПАТ «Київенерго» має недостатній рівень фінансової стійкості і платоспроможності, працює збитково, має значні обсяги дебіторської і кредиторської заборгованості за товарними операціями. Проте його позитивно характеризує додатність грошових потоків.

12. Дослідження організації фінансів енергетичних підприємств дозволило визначити такі проблеми:

- потреба унормування порядку їх ліцензування в спеціальному законодавстві;
- високі понаднормативні втрати електроенергії в електромережах;
- обмеження норми прибутку та ціни на продукцію (тарифів на послуги), застосування витратного підходу до формування цін (тарифів);
- недосконалий спосіб включення до регульованих цін інвестиційних витрат, що сприяє їх нецільовому використанню та неповному надходженню в умовах значних сум дебіторської заборгованості споживачів електроенергії;
- фактором зниження прибутковості діяльності ПАТ «Київенерго» є обмеження платоспроможного попиту на електроенергію через встановлення лімітів на електропостачання та неможливості виконати договірні зобов'язання перед споживачами;
- перехресне субсидування тарифів на електроенергію для населення за рахунок промислових споживачів, що викривлює фінансові результати останніх;
- використання методу «нарахування» податкових зобов'язань в умовах низького рівня сплати за спожиту електроенергію призводить до «вимивання» оборотних коштів підприємств галузі та ускладнює здійснення розрахунків з контрагентами;
- вадами ОРЕ є: високий рівень несплати за спожиту електроенергію, складність застосування санкцій проти неплатників, значний обсяг бартерних операцій, слабкість ринкових механізмів ціноутворення;

- відсутність виваженої політики щодо роздержавлення електроенергетики та залучення іноземних інвесторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артамонова Н. С. Економіко-правова підтримка процесу запобігання банкрутству та ліквідації СГД. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. № 2(1). С. 9-12.
2. Бар'яхтар В., Кухар В., Пальшин Г. Енергетика України у контексті загальносвітових тенденцій. *Вісник НАН України*. 2022. №7. С.14-26.
3. Белікова Т. В., Воробйова А. А. Еволюція законодавства про банкрутство в Україні. *Бізнес Інформ*. 2021. № 4. С. 54-59.
4. Будяченко О. М. Актуальні питання визначення складу суб'єктів кримінальної відповідальності за доведення до банкрутства. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Юридичні науки*. 2021. № 12. С. 74-78.
5. Буркова Л. А. Оцінка ймовірності настання банкрутства підприємств металургійної галузі як складова визначення їх інвестиційної привабливості. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 8. С. 34-39.
6. Бутирський А. А., Ніколенко Л. М. Виплата винагороди арбітражному керуючому у справі про банкрутство: теоретичні і практичні проблеми. *Економіка та право*. 2021. № 2. С. 25-32.
7. Гайденко С. М., Волгіна Н. О., Панова О. Д., Юр'єва С. Ю. Оцінка моделей прогнозування банкрутства підприємств готельного бізнесу в умовах цифровізації економіки. *Економіка та держава*. 2022. № 6. С. 92-100.
8. Губанова І. В. Особливості моделювання ймовірності банкрутства за допомогою дискримінантних моделей та їх застосування в судовій економічній експертизі. *Бізнес Інформ*. 2021. № 2. С. 88-93.
9. Гурін М. О. Процесуальна форма розгляду справ про визнання правочинів боржника недійсними у справі про банкрутство. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2022. Вип. 69. С. 185-188.

10. Гурин М. О. Строки, що застосовуються під час визнання правочинів боржника недійсними у процедурі банкрутства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право.* 2022. Вип. 70. С. 219-223.

11. Добровольська О. В., Рондова М. А. Прогнозування банкрутства як методу оцінки фінансового стану підприємства. *Агросвіт.* 2021. № 20. С. 40-45.

12. Домінова І. В., Кисіль Т. М. Прогнозування оцінки ймовірності банкрутств банківських установ на основі адаптованої нормативно-індексної моделі. *Ефективна економіка.* 2021. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2021_1_54

13. Дутка В. В. Санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство. *Економіка та право.* 2021. № 1. С. 96-101.

14. Ємельянов О. Ю. Методи оцінювання та напрями зниження схильності підприємств до банкрутства. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Економічні науки.* 2022. № 11. С. 48-54.

15. Задохайло Д. В., Швидка Т. І., Резнікова В. В. Політико-правовий зв'язок інститутів забезпечення економічної конкуренції та банкрутства в системі господарювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право.* 2023. Вип. 75(3). С. 227-233.

16. Керімов О. П. Аналіз факторів банкрутства великих підприємств України. *Фінанси України.* 2022. № 3. С. 76-87.

17. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України № 2597-VIII від 18.10.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19/ed20181018#n9>

18. Коцераба Н. В. Методика прогнозування потенційного банкрутства підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні.* 2022. № 9. С. 39-50.

19. Коцераба Н. В., Лобачева І. Ф. Теоретичні засади аналізу банкрутства підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні.* 2022. № 4. С. 52-59.

20. Лазаренко В. В. Доведення до банкрутства окремих суб'єктів господарської діяльності: поняття та правове регулювання. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2021. Вип. 89. С. 115-123.

21. Малій О. Г., Ріяка Т. Ю. Прогнозування фінансового стану підприємства та діагностика банкрутства. *Креативний простір*. 2023. № 11. С. 55-57.

22. Мартинов А. А., Мартинова Л. В., Сташевська І. В. Нормативно-правове регулювання процедури банкрутства в Україні: сучасний стан та напрями вдосконалення. *Економіка. Фінанси. Право*. 2022. № 4. С. 18-23.

23. Минчинська І. В. Напрями запобігання банкрутству підприємств у системі державного антикризового регулювання економіки України. *Економіка та держава*. 2021. № 9. С. 87-93.

24. Міньковський С. В., Чипиженко Є. В. Питання конкуренції норм Кодексу України з процедур банкрутства та Закону України "Про виконавче провадження" у справах про неплатоспроможність фізичних осіб. *Економіка та право*. 2021. № 4. С. 32-38.

25. Набатова Ю. О., Гурська Н. В. Оцінка фінансової діяльності підприємства: розробка заходів щодо покращення стану та запобігання можливості банкрутства. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Економічні науки*. 2021. № 12(3). С. 53-59.

26. Нусінов В. Я., Буркова Л. А. Оцінювання ймовірності настання банкрутства підприємств з урахуванням горизонту прогнозування. *Агросвіт*. 2021. № 7-8. С. 18-25.

27. Нусінов В. Я., Буркова Л. А. Розробка матриць якісного оцінювання ймовірності початку процедури банкрутства підприємств на підставі кількісних методів розрахунків. *Економіка та держава*. 2021. № 4. С. 12-17.

28. Нусінов В. Я., Олюха В. Г., Буркова Л. А., Шепелюк В. А. Запобігання банкрутству підприємств як складова сталого розвитку. *Економіка та право*. 2021. № 4. С. 18-31.

29. Палковський Є. С. Методологія проведення судово-економічної експертизи з питань виявлення ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 2. С. 674-678.

30. Панченко В. В. Транскордонні банкрутства в Україні: організаційно-правові питання. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 3. С. 56-60.

31. Панченко В. В. Організаційно-правові аспекти розгляду справ про транскордонні банкрутства з множинними провадженнями. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2022. Вип. 72(1). С. 150-154.

32. Петик Л. О., Пісяк М. З. Методологічні підходи до діагностики та оцінювання ймовірності банкрутства підприємств. *Економіка. Фінанси. Право*. 2022. № 10(1). С. 22-26.

33. Петик Л. О., Клепанчук О. Ю., Корень Д. О. Моніторинг фінансової неплатоспроможності та ймовірності банкрутства. *Бізнес Інформ*. 2022. № 12. С. 237-242.

34. Поєдинок В. В., Коваленко І. В. Відповідальність директорів у процедурах неспроможності (банкрутства) за законодавством ЄС та окремих держав-членів ЄС. *Економіка та право*. 2021. № 1. С. 48-60.

35. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства: наказ Міністерства економіки від 19.01.2006 № 14 (зі змінами № 1361 від 26.10.2010). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06>

36. Про природні монополії: Закон України від 20.04.2000 № 1682-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-14#Text>

37. Про ринок електроенергії: Закон України від 13.04.2017 № 2019-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#n1784>

38. Романюк М. В., Ткаченко С. А. Аналіз моделей оцінки ймовірності банкрутства підприємства. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Економічні науки.* 2021. № 6(2). С. 101-108.

39. Склепова А.В. Участь іноземних інвесторів у приватизації електроенергетики. *Фінанси України.* 2021. №11. С.84-85.

40. Сова О. Ю., Морозов Є. Ю. Стратегії запобігання банкрутству підприємств у контексті ризик-менеджменту. *Проблеми економіки.* 2021. № 1. С. 91-97.

41. Сур Ю. В. Діагностика фінансової кризи на підприємстві та попередження банкрутства (на прикладі АТ "Українські енергетичні машини"). *Соціально-гуманітарний вісник.* 2023. Вип. 41. С. 9-11.

42. Циганов О.Р., Сагір В.Г. Державне регулювання енергоринку: проблеми та перспективи розвитку. *Управління сучасним містом.* 2022. №7-9 (11). С.80-85.

43. Юрчук А.В. Приватизація енергетичних об'єктів і методи поліпшення інвестиційного клімату в електроенергетичній галузі України. *Енергетика та ринок.* 2022. №1. С.33-36.

44. Ярова Н. В., Воркунова О. В. Моніторинг вірогідності виникнення банкрутства як основа інноваційного розвитку підприємств портового господарства. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті.* 2022. Вип. 1. С. 5-19.